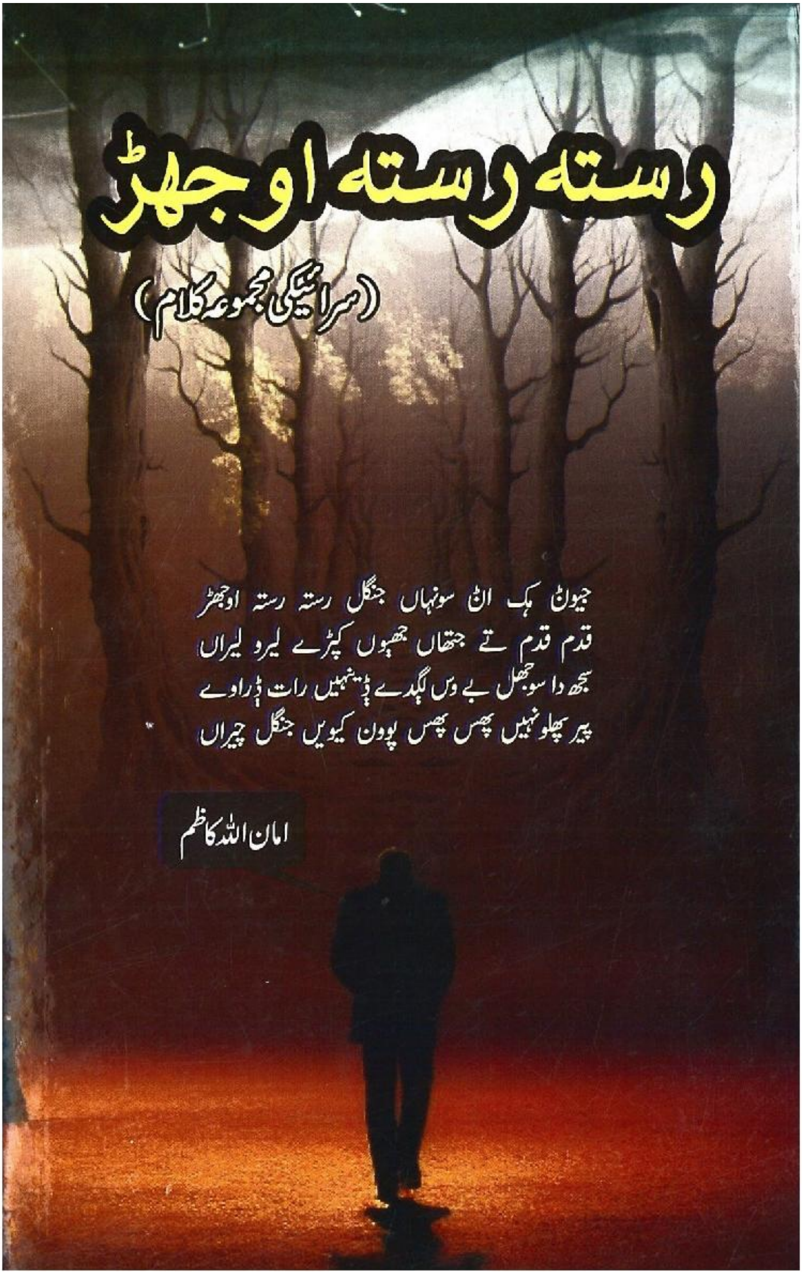

رستہ رستہ اوجھڑ
(سرائیکی مجموعہ کلام)
جیوݨ ہک اݨ سونہاں جنگل رستہ رستہ اوجھڑ
قدم قدم تے جتھاں جھبوں کپڑے لیرو لیراں
سجھ دا سوجھل بے وس لگدے ݙینہیں رات ݙراوے
پیر پھلو نہیں پھس پھس پوون کیویں جنگل چیراں
امان اللہ کاظم

رستہ رستہ اوجھڑ

—•••—

امان اللہ کاظم

ناشر: عثمان پبلی کیشنز،
جلال دین ہسپتال بلڈنگ، چوک اردو بازار، لاہور
فون: 0423-7640094
0333-4275783

کتاب داناں:	رستہ رستہ او جھڑ
شاعر داناں:	امان اللہ کاظم
چھپن دا سال:	2025ء
کمپوزنگ:	رئیس نذیر احمد
بکھتری:	230 صفحے
قیمت:	1000 روپے

ناشر

عثمان پبلی کیشنز

جلال دین ہسپتال بلڈنگ، چوک اردو بازار لاہور

فون: 0423-7640094

0333-4275783

جیوݨ ہک. اݨ سونہاں جنگل رستہ رستہ اوجھڑ
قدم قدم تے جتھاں جھوں کپڑے لیرو لیراں
سجھ دا سو جھل بے وس لگدے ݙینہیں رات ݙراوے
پیر پھلو نہیں پھس پھس پووݨ کیویں جنگل چیراں

امان اللہ کاظم

رستہ رستہ اوجھڑ

———•••———

جیونڑ دا ہر رستہ اوجھڑ، میں اوجھڑ دا ماریا
ٹُرٹُر پیر پھلونہیں تھی گئے، میں ناں ہمت ہاریا
درد کتھئیں نہ گارھیا، شاہد شعر کتاب دے
کاظم

لکھت نانواں

آپنڑے پیارے والد دے ناں
جیں میڈی انگل نپ کے میکوں ٹرنڑ سکھائے

•••

تیڈی عین جوانی دے وچ، موت آ پئی بانہہ
اَجاں رَج کے ماݨی نہمی، تیڈے پیار دی چھانہہ
درداں نکلے دانہہ، ڈیوے گئی ناں آلگا

•••

ڈینہہ لنگھدے وچ یاد دے ،روندیں گزرے رات
تیڈے باجھوں بابا سَیاں ،جندڑی سُولیں وات
کہیں نہ پچھی تات، ڈُھپ تے گزری زندگی
کاظم

اَمڑی پیاری دے ناں

•••

تیڈے قدمیں وچ مل پووے، جیکر میکوں جا
قبر دے وچ پئی لِکھسم ہر دم، وَت جنت دی وا
میڈی مٹھڑی ما، سَڈ قدمیں وچ آپنے

•••

بچڑیاں اُتوں گھول گھُمانون، مانواں اپنی جان
میڈے بچڑے اُتوں تھئی ہیں، امڑی توں قربان
قسم ہے رب رحمان، تیں جھئیں ما نئیں تھیونی

ڈو شعر

•••

زندگی کوں موت دی آغوش وچ ونجݨے ضرور
وقت پکھڑوں چُپ گیا ہے داڻہ داڻہ زندگی

•••

دل دی روہی تے مینہہ ہنجھواں دا
بانجھ کھِمݨ دے روز وَسدا پئے
کاظم

موہری اَکھر

•••

ہک ہک شعر میں اپنْی رت ءِ چ بوڑ قلم کوں لِکھیے
او کیا شعر لکھیسن جھاں در در منگیے بکھے
میں تاں جیونْ سِکھیے، ٹُر ٹُر تتی ریت تے

•••

اپنْیاں خود تعریفاں لکھاں اے میکوں نہ ٹھہندی
واگ ہمیشہ ساڈی کاظم قاری دے ہتھ رہندی
ہوندی جیت تِنھاں دی پول جھاں من بھانوٹے

کاظم

صاحبِ طرز شاعر

اے میڈا کرشمہ نہیں کاظم دا اثر ہے
لیہ میڈا اجکل جو سرائیکی دا نگر ہے

ہر سوچ جیندی شاخ، تے ہر لوظ ثمر ہے
کاظم تاں ادب، فن دا بلند پایہ شجر ہے

اے اوندا پجاری جہڑا دانش دا مدینہ
اے اوندا حواری ہے جہڑا علم دا دَر ہے

ہے کول ایندے کافی تخیّل دا خزانہ
زردار کنوں وَدھ کے ایندا مال تے زر ہے

ہر ہک ہے گرفتار ایندے طرزِ بیاں دا
کاظم دے اینہہ لہجے دی کرامت دا اثر ہے

اصناف ایندے بیت، غزل، بند، رباعی
اے آپ ہی خود شعر، ادب ، علم، ہنر ہے
واصف قریشی لیہ

ہک شعر

اے زندگی نفرتیں دی کالی شمور راتیں دا ہک سفر ہے
قدم قدم تے محبتیں دے توں چندر تاریں کوں نال رکھیں

کاظم

کرم اے پروردگار

میں عاجز، میں بندہ تیڈا، توں خالق توں رب
میں کم عقل، نہ آوے میکوں، تیڈی حمد دا ڈھب

———•••———

تیڈا کرم جو اے پروردگار تھی پووے
میں رُوسیہ دا پچھیں بیڑا پار تھی پووے

تیڈی قسم ہے نہیں لوڑھ میکوں جنت دی
اہا تمنا ہے جو طیبہ مزار تھی پووے

میڈی نگاہ دے وچ ہیچ تختِ شاہی ہے
تیڈے حبیبؐ دے باہیں ءِچ شمار تھی پووے

الٰہی تھوڑ تاں نئیں تیڈے بحرِ رحمت وچ
کرم کریں تاں مدینے مزار تھی پووے

مصطفیٰ مصطفیٰ

---•••---

سید المرسلین، نورِ حق الیقین
قبلہِ حق نما، مصطفیٰ مصطفیٰ
سرورِ دوجہاں، مونسِ انس و جاں
نورِ ارض و سماء، مصطفیٰ مصطفیٰ

•••

آپ آئے تاں ظلمت دے پر گٹ گئے
شرک و بدعت دے جھڑ پل دے وچ چھٹ گئے
نورِ وحدت دا مینہہ، وس پیا رات ڈینہہ
تھی گیا سوجھلا، مصطفیٰ مصطفیٰ

O

سراپا اکھ دے پردے تے تیڈا اکثر بٹیندا ہاں
دِوانہ شخص ہاں پانی اتے اَکھر بٹیندا ہاں

کنارا ہیں، ہمیشہ کن، توں بوڈیں وات رہندا ہیں
سمندر ہاں، میں قطریں کن سدا گوہر بٹیندا ہاں

زمانہ مانی و بہزاد کوں وی بھل ونجے، اتجھیں
قلم دی کلک نال الفاظ دے پیکر بٹیندا ہاں

میں شاعر ہاں، زمانے کوں ونڈیندا ہاں نویاں سوچاں
تے سچ کوں میں ہمیشہ سوچ دا محور بٹیندا ہاں

میڈا مذہب، دھرم، پوجا، عبادت بس محبت ہے
کلیسا وی بٹیندااں، مسجد و مندر بٹیندا ہاں

زمانہ خود غرض ہے، میں اوہو بھولے دا بھولا ہاں
ڈنگیندے نانگ وانگوں یار وی، جیکر بٹیندا ہاں

توں ہر دم ظلم دے خیبر بݨی رہ مرحبِ دوراں
خدا ہاں ،تیڈی سرکوبی دے واسطے حیدر بݨیندا ہاں

یزیدِ وقت دا سر جھک ونجے جیندے اگوں انجھیں
میں لوظیں دے سپاہی جوڑ کے لشکر بݨیندا ہاں

توں پاگل ہیں، جو نت تقدیر کوں الزام ڈیندا ہیں
میں آپ اپݨے مقدر دے مہ و اختر بݨیندا ہاں

گزردی پئی ءِ وچ بکھ تس دے توڑے زندگی میڈی
میں وت وی سامݨے دنیا دے کرّ وفر بݨیندا

متاں کرلاٹ سݨ کے بے خبر کوں کجھ خبر تھیوے
میں نت ہنجھوں کنیں کونجیں دے پہہ ولھر بݨیندا ہاں

محل جو نیں تاں کیا تھئے، سر لکاوݨ واسطے بھوں ہے
میں کاظم ککھ کلنجر چݨ کرئیں چھپر بݨیندا ہاں

O

شام کنوں نیں وا دا ٹس
ہاں پے پڑدن ہے اُکرس

ہٹ گئیں، ہے قانون اٹل
ٹک ٹک روسیں بھوں نہ ہس

دِل وِچ پاوِن درد دھمال
وَت نیں ہندر کہیں دے وَس

ڈیوے روز ڈِکھالی موت
وَت جیوݨ دی کیہیں چس

بُجھے پیو دے بُجھے بال
کیا جاݨن او قلم مَس

ہَتھ زخمی تے دامن چاک
بَس پُھلیں دی یاری بَس

روھی تھل، دامان دی ڈات
پیر پھلونہیں تھر دی تس

ذال میڈی گھن آئی ڈاجھ
سالے، سالیاں، سوہرا، سس

زخمی اکھیں، زخمی دِل
زخمیں وچ پے گئی ءِ پس

پھٹ چھٹن یا چھٹے جند
جوگی اجھاں ٹوٹاں ڈس

کئی بھنورے کوں ہٹکے تاں
پھلیں دی ناں چوپے رس

کاظم تاں اج مر گئی یار
ہݨ توں شالا خوش تھی وس

بیت

•••

قید ءِ اج دی جیل وچ ، ماضی دا ہر پل
کل تاں اج نئیں تھیوٹا ، اج تھی ویسی کل
بھل وے وقتا بھل! ڈس توں کیندا یار ہیں

•••

توں ہیں خسرو وقت دا، میں وی ہاں فرہاد
کنبسی کوہِ بے ستون، کرکر میکوں یاد
تھیساں زندہ باد، مرسیں موت توں وقت دی

قطعات

وطن دی محبت ہے ایمان ساڈا وطن جو ہے باقی. تاں ایمان باقی
ہے قائم وطن نال دینی تشخص وطن جو ہے باقی تاں قرآن باقی
اساکوں سکھا گئے لبھا گال قائد وطن رت جو منگے تاں رت وی ڈِوا ہے
اساں جان کوں جو کڈھئیں پیارا کیتا اتھاں کئی نیں بچنا مسلمان باقی

•••

میڈئیں سوچیں دا محور ہے میڈا وطن
میڈئیں آسیں دا زیور ہے میڈا وطن
میڈی پہچاݨ میڈے وطن دے پَسوں
میڈی جنت میڈا، گھر ہے میڈا وطن

زہرہؓ دا لالؓ

زَہرہؓ دا لال سبطِ پیمبرؐ حسینؓ ہے
نورِ نگاہِ فاتحِ خیبر حسینؓ ہے
فقر و غنٰی دا تار سمندر حسینؓ ہے
صبر و رضا و حلم دا پیکر حسینؓ ہے

تے شہسوارِ دوشِ رسالتؐ حسینؓ ہے
سردارِ نوجواناں جنت حسینؓ ہے

•••

آغوشِ مصطفیٰ دا ہے مسند نشیں حسین رضی اللہ عنہ
ہے ریگزارِ کرب و بلا دا مکیں حسین رضی اللہ عنہ
تے سنتِ خلیل علیہ السلام و ذبیح علیہ السلام دا امیں حسین رضی اللہ عنہ
عاشق بھوں بھوں مگر کوئی نہیں حسین رضی اللہ عنہ
گرچہ بھوں عظیم ہئی قوت غنیم دی
تفسیر پیش کر ڈِتی ذبحِ عظیم دی

•••

کیتا خلیل علیہ السلام پسر علیہ السلام ذبح، بند ہئی نگاہ
وَت وی پسر دی جا اتے دنبہ ذبح تھیا
جمِ غفیرِ دشمناںِ آلِ مصطفےٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم
تنہا حسین رضی اللہ عنہ دشتِ بیابانِ کربلا
تسی سپاہ نگاہیں دے اگوں گھا ڈِتی
واللہ حسین رضی اللہ عنہ صبر دی کر انتہا ڈِتی

•••

چوی ہزار فرد یزیدی سپہ دے ہن
پیاسے لہو دے ڈسدے او آلِ عبا دے ہن
تبدیل زاویئے تھئے ہر ہک نگہ دے ہن
فرمان کہیں کوں یاد ناں اِتھ مصطفیٰ ﷺ دے ہن
خطبہ حسین رضی اللہ عنہ تیراں دی چھاں وچ سُنا ڈِتا
حق امر بالمعروف دا شہ کر ادا ڈِتا

•••

لوکو! میں ڈوہترا ہاں تہاڈے رسول ﷺ دا
ہاں فارغ التحصیل محمدی ﷺ سکول دا
میں آدمی پکا ہمیں اپنے اصول دا
میں ہاں حسین رضی اللہ عنہ رکھیر جئیں پیتے بتول رضی اللہ عنہا دا
حیدر رضی اللہ عنہ دا میں پسر ہاں جئیں خیبر اُڈا ڈِتے
غزوات وچ کفّار دے چھکّے چھڑا ڈِتے

•••

اے شامیو! اے کوفیو! ہیڈو نظر، سڻو!
عمر و یزید و اِبن زیاد و شِمر، سڻو!
میں ہاں حسینؓ شیرِ خدا دا پسر، سڻو!
میکوں سِوا خدا دے کہیں دا نئیں ڈر سڻو!
اظہار رعبِ شاہی دا بالکل فضول ہے
ظالم دے ہتھ تے بیعت کن مرڻا قبول ہے

•••

تلوار مرتضیٰؓ دی، عِبا مصطفےٰﷺ دی ہے
پُھرتی میڈے وجود وچ شیرِ خدا دی ہے
گُھٹی حیا و حلم دی زہرہؓ جھیں ما دی ہے
میکوں قسم اونہہ خالقِ ہر دو سرا دی ہے
ہکوار چل پئی اگر تلوارِ مرتضےٰؓ
باجھوں سقر دے کوئی نہ مِلسی تہاکوں جاء

•••

افواجِ اَشقیاءِ تے نہ کوئی اثر تھیا
پاسِ رسولِ ہاشمی نہ رب دا ڈر تھیا
سبطِ رسول ﷺ بے دھڑک سینہ سَپر تھیا
برپا چودھار معرکہِ خیر و شر تھیا
تیر و تفنگ و نیزہ و تلوار چَل گئے
بالاں دے ما دی جھولی دے وچ دل دہل گئے

•••

ستویں توں پانْی بند ہا نہرِ فرات دا
صحرا دی تتی ریت ہئی مسکن سادات دا
بالاں دا وردِ العطش ہا ڈینہہ رات دا
بیعتِ یزید ہا فقط رستہ نجات دا
ٹھکرا ڈِتی یزید دی ہر پیشکش حسین رضی اللہ عنہ
سِکی ہے ہہہ کے ریت تے سجھ دی تپش حسین رضی اللہ عنہ

•••

اتنا قوی غنیم بہتر خدا شناس
کوئی خدا آگاہ نظردا نئیں آس پاس
توڑے نڈھال کر ڈِتے ترے ڈِینہہ دی بکھ پیاس
کوئی ناں فکرمند ڈِسے کوئی نہیں اداس
ہر فرد ہک پہاڑ ہا عزم و یقین دا
ایمان پاش پاش تھیا ہر لعین دا

•••

ہک مردِ حر نِکھتا یزیدی سپاہ کنوں
نظراں اٹھا نہ سگدا ہا شرم و حیا کنوں
آیا با دست بستہ شہِ کربلا کنوں
بولیا میں شرمسار ہاں اپنی خطا کنوں
اِذنِ جہاد ڈِیوو کِفارا ادا کراں
میں آلِ مصطفےٰ اُتوں خود کوں فِدا کراں

•••

جے تیئں ہے جان جسم وچ اے جانِ مصطفٰیؐ!
چݨ چݨ کریساں دشمنیں تیڈیں کوں میں فنا
ہر دوزخی کوں ڈیساں جہنم دے وچ پچا
گھتساں تروڑ ماݨ میں ہݨ ابن سعد دا
او تیئں کریساں جنگ سر جے تیئں نہ لہہ ونجے
ہک ہک لہو دی پھینگ تن میڈے چوں وہ ونجے

•••

آکھیا حسینؑ مرحبا اے مردِ نیک نام
تھی گئے میڈی نگاہ وچ اچا تیڈا مقام
تیڈی وفا، خلوص، محبت کوں ہے سلام
ڈینداں میں تیکوں شوقِ شہادت دا اذنِ عام
اُونہہ مردِ حر دے شوق کوں مہمیز لگ گئی
بجلی دے وانگ حر دی بس تلوار چل پئی

•••

اذنِ جہاد گھن کے بصد تزک و احتشام
میدان جنگ ءِ چ آ گیا کر تیغ بے نیام
لاشاں دے ڈھیر لا ڈتے خود وی تھیا تمام
اے حر تیڈی وفا کوں محبت بھریا سلام!
پہلا شہید حر ہے حسینی سپاہ دا
کفّارہ کر ادا ڈِتا اپنے گناہ دا

•••

پیاسے لہو دے کونی ہن بے گھر حسین دے
تھی گئے شہید فرد بہتّر حسین دے
عباس جھئیں حسین برادر حسین دے
قاسم جھئیں گھوٹ، اکبر واصغر حسین دے
کربل دے وچ لُٹیج گئی محنت حسین دی
دنیا رکھیسی یاد شہادت حسین دی

O

زندگی سوہݨی تاں ہے نخرے ڈِکھاوے کیا کراں
رات ڈِینہہ بے درد ٹِک ٹِک رَت رُواوے کیا کراں

سُک وَنجن اکھیں وِچوں پاݨی دے رِلکے وَس نئیں
درد دِل وچ رات ڈِینہہ جھمراں رَساوے کیا کراں

کیا خبر کہیں کوں جو میڈے دل دے وچ کیا روگ ہے
بݨ کے ہر کُئی چارہ گر داروں ڈِساوے کیا کراں

میں تاں کیتے پیار تیکوں زندگی وانگوں مگر
اے میڈی کو جھی شکل تیکوں نہ بھاوے کیا کراں

تیڈی ہِک ہِک ضَرب دل تے جَھل کریں چپند او داں
موت وِی پئی زندگی وانگوں سَہاوے کیا کراں

زخم دل تے لے نیں جھڑے بھوں للکیندا اں جگ گنوں
جے کڈھئیں زخمیں وِچوں رَت سِمدی آوے کیا کراں

کیا خبر میں وانگ تیکوں وی رِہئے اُلکا میڈا
دل میڈا پاگل ہے تیکوں ناں بھلاوے کیا کراں

وَت نہ رووِیں ،موت میکوں گھن جو اپنے نال گئی
مر گئیم وت جھوبلے ہاں تیڈا کھاوے کیا کراں

آخری دَم ہم سَجنڑ کاظم کوں آ دفنا تاں وَنج
وَت جنازہ گئی میڈا چاوے نہ چاوے کیا کراں

O

راتیں پاݨی ݙینہاں پاݨی
اکھیں کِن ہے کینہاں پاݨی

اکھ وچ رَتوں ہنجھ وچ رَتوں
رَت ئیں ہے رَت چھینہاں پاݨی

جَھڑ ٹُکیے پَر وَس نہ سگیے
اکھیں منگدیاں رہیاں پاݨی

تسیاں وَلھیں گگڑیاں تھی گئِن
آن سُکائے نِیہاں پاݨی

بال اَیاݨے بکُھ توں روندِن
تھوں اکھیں وچ پینہاں پاݨی

باکرواں جو راتیں وَسیئے

تازہ پاݨی آئے تلانویں
ہُݨ نئیں رِہیا پینہاں پاݨی

وَس پئی بَنی تَس دی بھَنی
رَج رَج پِیسوں مِینہاں پاݨی

جِتھ ان کُتئیں پِلئیں پیتے
اُتھ نئیں پیتا شِینہاں پاݨی

اَجکل پئے حکیم وچیندن
کاظم داروں چھینہاں پاݨی

کافی

عشق دے جھگڑے راز نہ کھول
دار تے سر کوں ڈیسن تول

پردہ پاڑ ڈے دوئی والا
جھر، جنگل نہ جوہے پھول

او خود تیڈے اندر وَسدا
چُنڈاں گُٹھاں خوب ٹٹول

من مندر وچ مار بُہاری
بُوہا رکھیں ہر دم کھول

ہر صورت وچ اوندی صورت
ہر صورت وچ اوکوں گول

کیدو تیڈی تاک ءِ چ کھڑے
جو وَس لگی پڑھ لاحَول

کیچ دے واسی کیچ دو ٹُر گئے
توں بیٹھی بس سِیچھ ٹٹول

کیچ دو ٹُر پیئیں ہَئی کُجھ پلّے
ناں بھنوا توں اپنے بھول

کچا گھڑا رات اندھاری
سوہنی بݨ مہیوال کوں گول

کاظم کم نئیں صوم صلوٰتاں
یار کوں لبھنی جندڑی گھول

بیت

•••

میکوں موونجھا ڈیکھ کے، ٹک ٹک رُنی رات
او وی سولیں وات رہئی، میں وی سولیں وات
رب دی ڈِتی ڈات، پل پل موت ہنڈھا گئی

•••

کیتے تیشے وقت دے، چھیٹاں چھیٹاں خواب
پکھڑے پٹیمیں زندگی، ہک اَنْ کُھٹ عذاب
کے تئیں آسی تاب، کچی تند وِساہ دی

قطعات

محبت دی کریہہ سیپے سکئے تحت الثریٰ توڑیں
وسوبا تھی تاں پے فصلاں وی تھیون تاں وَلا آکھاں
خزاں رُت وچ جو پکھڑوں قید رکن آزاد تھئے، کیا تھئے
جوامے ولدئیں بہاریں تئیں وی جیون تاں ولا آکھاں

•••

کے تائیں رہسی تیکوں جیوݨ سہارے دی تلاش
آپ کر اپݨے مقدر دے ستارے دی تلاش
زندگی دریا ہے ڈِکھیں تیں رِکشالیں دا مگر
سیڑھ دے سینے تے بہہ کے کر کنارے دی تلاش

O

زندگی ساری گزری کلیھپے دے وچ
لُطف رہ نئیں گیا ہُݨ جھپے دے وچ

میکوں اَن دردیں ایں کیتا زنگزیل ہے
جیویں غم اَن وڑھیندن رَنڈپے دے وچ

میں تاں ہر کہیں کوں سُکھ تے محبتاں ڈِیتن
درد اُگروئین مگر میکوں ڈِپے دے وچ

زندگی تیڈا ہر چانج منّیا تاں ہم
فرق آیا نیں تیڈے چنجپے دے وچ

مار رکھن مار رکھن زندگی مار رکھن
کون ڈاہڈا ہے تیئں کن ڈڈھپے دے وچ

رَج کے دُھپ ساڑیئے ساری جوانی میکوں
چھاں مِلے نہ مِلے ہُݨ بُڈھپے دے وچ

ہݨ وَدھارے دے وچ جگ تے خود غرضیاں
جنس اخلاص پر ہے کھٹپے دے وچ

توں تکبر نہ ابلیس دے وانگ کر
جو نہ ماریا ونجیں توں وڈپے دے وچ

تیڈی ہر مُسک تے خود کوں کوہ چھوڑیمیں
رُس جو گئیں ہئی کی کوئی ننھپے دے وچ

ظلم کاظم تے ہر آزمایا گیا
عمر ڈھل گئی، ہے جیڑا جلپے دے وچ

O

وَت وَسوبھا تھی تاں پَے
کُجھ بُویں کوں جی تاں پَے

بَݨ ڳئیں سگدا او سقراط
زہر پیالہ پی تاں پَے

توں رَجیں نیں تیڈا چَج
ہِک فٹ پاتھ تے وی تاں پَے

لگدے قسمت نال شکار
گاری او اُڈی تاں پَے

آ ناں آ، او مر کے وی
بھال تیڈی رکھی تاں پَے

توں ڈُسکاریاں بَھر نہ یار
تیں کن وَدھ ڈُکھی تاں پَۓ

ٹکر توڑے پورا نِس
بال تے بال جُتّی تاں پَۓ

برف پگھرسی آخر کار
سجھ سیونج وت لئی تاں پَۓ

کاظم مَندھ ناں ہیٹے کوں
دسی او منی تاں پَۓ

قطعات

زندگی حرکت دا ناں ہے تے سکون ءِ چ موت ہے
ہے اینہی نقطے اُتے قائم نظامِ کائنات
سعیِ پیہم وچ ہے پوشیدہ عروجِ آدمی
زینہ زینہ چڑھ کرئیں مِلدا ہے مقصودِ حیات

•••

نِکی جا پاݨی وی جیکر کھڑ ونجے تاں سُک وِیندے
وَہندا پاݨی اپݨا رستہ خود کریندا ہے تلاش
وقت دیاں واگاں ہمیشہ ہِن اُونہی دے ہَتھ دے وچ
رَہ دے پتھر کیتے جنّیں ہِن اپݨی ٹھوکر نال پاش

بیت

•••

ہک گٹھ پیٹ غریب دا، ہک گٹھ پیٹ امیر
ایہا ازلوں دان تھئی، ہر کیں کو جاگیر
سنگھوں لہے اخیر، کیا رُکھّی کیا چوپڑی

•••

پولا منڈھ جئیں درخبت دا، پاڑاں وی کمزور
اونہہ اتے پھَر کیا سَہوٹے، طوفانیں دا زور
ہک چُھوہا منہہ زور، ناطہ تروڑئیس بھوئیں کنوں

بھورے بدل

وَت پھکّݨ ہے گَݨکاں نسر ئین، وَت جَوّیں گوں جی پَے چُلیئے
بھورے بَدل گَجݨ لَگّن، جھول ݨنا نویں دے آ جُھلیئے
پرلے سال وی ایّھے بَدل، بُھوریں بُھوریں چوٹیں آلے
گَجدے، وَچدے، بَھجدے آئے، پیلاں پیندے، نچدے آئے
وِیٹ کے چھجیں موہیں گڑا، سارے تل وَسیب دیاں ساریاں
لگیاں، بُھوریاں فصلاں کھا گئے، وَسدی رَسدی راند وَنجا گئے
آس اُمید دیاں جڑیاں بارین، بُکھے بالیں دا اے ٹُکّر
محنت کش دی ݨینگر دھی دا، باݨ مہندی، سُوہا جوڑا
محنت کش دا سارا لُو ہریا میڈے وسبے دا اَدھ حصہ
مٹی دے وچ مٹی تھیا' کہیں دے پلے کُجھ نہ رِہیا
بُکھے بال تکیندے رَہ گئے، پیو کن زورو پُچھدے رَہ گئے
بابا ڈَس ہُݨ کیویں تھیسی، سال گُر یہہ دا کیویں نبھسی
دھی مادے، گل لگ کے رُنی، باݨ لتھا، آساں تُرٹیاں
مادھی ڈُو ہیں رب کے رُنیاں

میڈے تل وسیب دے لوکو آ و رَل مل منگوں دعائیں
اللہ شالا ساڈیاں فصلاں، خیر خوشی دے نال پکاوے
اے مُنہہ زور ڈرار کل بَدلے، ساڈے سر توں شالا ٹلّن
وَنج کہیں بر بیان تے وسّن
میڈے وَسبے دی اے آدھل
پَر لے سال جو اَدھ پَچدھی، بھوریں بَدلیں رکن بچ گئی ءِ
شالا وَسدی رَسدی رہوے
گھر گھر میل خوشی دے رَہوِن
آس اُمید دے بَلدے ڈِیوے، جَگ مَگ جَگ مَگ
جگدے رہون
بھورے بدل ول نہ آون
بھورے بدل ول نہ آون

O

چھوڑ ڈے غیر دے دَر دی بھال
اپنے گھر دا ڈیوا بال

نویں دور دی نویں گال
کاں پے ٹردن مور دی چال

جو کجھ ہئی رہ ویسی اِتھ
کُجھ نہ نیسیں اپنے نال

ڈے سگدیں تاں کہیں کوں ڈے
اَڈ نہ ہرگز دستِ سوال

تیڈے کُتے پیون کھیر
بکھ توں رَہک دے رودِن بال

ہتھ لئیں وَجدے خالی تھاں
اُوکوں ونج سمجھو اے گال

اے نگری ہے اُودھے دی
ستا گوشت مہانگی دال

گنڈکاں دی وَت نسرین آن
ربا بھورے بدل ٹال .....

گٹی ہک نیں ڈِٹھی وَل
ہر پاسے پیّا نچدے کال

کاظم بَس ہُن قلم روک
کُئی نیں سُنڈا سچی گال

O

میڈے گھر جو ڈیوا ٻل گئے
اُوندے پیٹ وِچ پَے کُرڑول گئے

پَرکھرا تھیوے تارے نِکلن
راہی رِکن وَت رستہ بُھل گئے

ہا کروال جو ویسے راتیں
وت ہر پاسے تھی جل تھل گئے

لگدے پیڑی کندھی لگسی
ہکھ لاوو ہُݨ ڈُکھݨ چل گئے

اَبرڑغُت دیہہ بھَوندا آ ہئے
وَستی والیں دے ہاں ڈُل گئے

ہُنڑ ئیں رہ گئے خون دے رشتے
خون دے وچ جو پانٹی رَل گئے

رَبّ دا پی پی خون وڈیرا
جنگلی سور دے وانگوں پَل گئے

قہر دی دھپ ہئی سر تے چئی ہَم
آخر سجھ عمراہ دا ڈھل گئے

اُونہہ ڈِینہہ دے تھئے درد سَوّلے
جَیں ڈِینہہ دا رُس خان پھل گئے

اپنٹے من دی ساری کالک
کاظم بس کاغذ تے مل گئے

O

وِیگڑی راند رَساوے کون
اُجڑ یئے میل وَساوے کون

عشق دی گاری پُھتکݨ اوکھ ءِ
اپݨا آپ بھساوے کون

کھیڈݨ رُت ہے چار ڈِہاڑے
کھیڈݨ لو ترساوے کون

لوبھی بے اتبارے ہوندن
اوکوں گاٖل ڈِساوے کون

ہاسے گولݨ وچ جگ ہُسیے
روندے لوک ہَساوے کون

لبھت ہووے لوبھ لُبھیجے
کُر تے پیر گُساوے کون

بے اِتباری شے دے پچھوں
چین سکون کھساوے کون

وڈے جُٹ دی بکّڑ آ کے جُٹ
آپ کوں آپ دساوے کون

آلس بے سیتے دے سر ہے
سَیت ہوندیں اَلساوے کون

کاظم بھا ہرگز نیں ڈِہدی
سکے کون تے ساوے کون

قطعات

حسین چہرہ لُکا کے ٹُردے ہو
کیا تہاکوں حضور مِلدا ہے
چُم کریں اے چندر دا ٹوٹا
میڈی نظر کوں سرور مِلدا ہے

•••

اکھ غزالی تے دھار کجلے دی
اینہہ توں واراں ہزار میخانے
اینڈا نشہ شراب توں وَدھ کے
اینہہ توں گھولاں ہزار پیمانے

بیت

•••

میں اَنْ پَھر تے زبردست، لکھ وَساوے قہر
میڈے جیون جام وچ، توڑے گھولے زَہر
میڈے وس توں باہر، فن نوانون سیس دا

•••

اَج دَر کھیں جہانگیر دے، عدل دی نئیں زنجیر
پھِر دے ہُوا تھی کرئیں، در در بے تقصیر
ہَت پیسہ بے پیر، مارئیں در انصاف دا

کافی

بوچھݨ سارا دھیاں دھیاں
بُکل مارݨ توں رہ گیاں

رہ ڈیہدیں گئی ساوݨ گزرے ڈیہدیں
طعنے مارِن سینگیاں سئیاں

تار چناںہ تے میں منتاری
تیڈی تار ءِ چ میں ٹھل پئیاں

تخت ہزارہ وسدا رہوی
میڈی قسمت رانجھݨ سئیاں

تیئں بن رانجھݨ سُنج ءِن بیلے
باکنِ کٹیاں رِنگن مھیاں

کپڑے لیراں، پیراں چھالے
تیڈے راہیں میں رُل مویاں

چڑھ پڑے گھڑ ہکلاں ماراں
رکن گئیں میں اُجڑی دے سئیاں

تیڈی خاطر تھل پَٹ ماریم
میڈے شاہد لاٹے لئیاں

گل نہ وَل اُجڑی دی کیتو
کہیں گالھوں ہن بے پروئیاں

کاظم چھوڑ رسیمیں وَل آ
آئین بہاراں پینگھاں پئیاں

قطعات

سال گزریا تے آ گیا ساونڑ
لسک لسکے تے گاج گجدی پئی
مینہہ جو وسدا پیا ہے چودھاروں
دل دی پیاسی زمین رَجدی پئی

•••

خواب سوہنڑے ڈِکھا گئے کوئی
درد ڈُوڑے وَدھا گئے کوئی
ڈے کے اِتبار کوڑیں وعدیں دا
میکوں پاگل بنڑا گئے کوئی

بیت

•••

داہ سکھیندے آپڻے، وقت وڈا استاد
گھتّن شوخ مموليڑے، بازاں ہگل فساد
تیز طرار الھاد، گن گپیندی ما پیّاں

•••

میں ہاں ہنجھ رتاولی، بھوئیں نمیں پَر پسند
آخر کے تیئں رہوساں، اکھ سلاخیں بند
تھیساں تھورے وند جھپے جیوݨ مورنی

O

جابر نال جو جنگ تھی گئی ءِ
خلقت ساری دَنگ تھی گئی ءِ

تن تے ماس کوانہہ نیں رہیا
ٹُکھ مزدور دی مَنگ تھی گئی ءِ

سُکی ٹِنگ تے آلھٹا جوڑئیے
عقل چوڑی تنگ تھی گئی ءِ

اَج گھبرو دی ساری گھٹی
چرس، ہیروئن بھنگ تھی گئی ءِ

واہ قسمت جو ساڈی نسل
دَم دَم مست ملنگ تھی ڳئی ءِ

اِیں ماحول وِچ اجکل زندگی
باجھوں ڈور پتنگ تھی ڳئی ءِ

گھریں کوں بھا لانوٹی پوسی
کالی رات مُجھنگ تھی ڳئی ءِ

ساڈی بداخلاق سیاست
قوم تے ملک دا ننگ تھی ڳئی ءِ

ساری رات جگاریں ماریئے
اکھ تے نندر دی جنگ تھی ڳئی ءِ

اجکل ہر انسان دی کاظم
دل دی تاکی زنگ تھی ڳئی ءِ

O

سجھ اُبھارو برف پگھارو
دریاویں دا روپ نِکھارو

طوفانیں کوں روکݨ کیتے
کندھاں پھوں مضبوط اسارو

ٹر ڳئے ول نیں واپس وَلدے
وا کوں ناں گھڑ ہَکلاں مارو

پار جو وَنڄݨے سوچݨ کیہاں
سینہ سیڑھ دا چیرو یارو

وَت عِرفان دی دولت مِلسی
پہلے اپݨی مَیں کوں مارو

دنیا ساتھ نئیں ڈیندی کہیں دا
اپنی قسمت آپ سنوارو

ہرگز نئیں تقدیر بدلدی
توڑے پوری قوم وِنگارو

لُک چھپڑ ہے کھیڈ ٻالکی
ہُݨ کُئی نوِیں راند کھنڈارو

ہُݨ کینہہ دیرے میر ملاحو!
پُور بھرتج اَے ٻیڑی تارو

پَتھر مِیٹھ نئیں تھیندے کاظم
ٻَھٹھی وچوں لکھ گزارو

گیت

اے دامان میڈا، جند تے جان میڈا
نچھا پچھا ہاں دامانی، ہے، دامان میڈا

ایندے بوئی تے لاٹے، میڈے من کوں بھاٹے
ایندے ناں وکاٹے، اے ارمان میڈا
ہے دامان میڈا
ایندے پیر آبھوں، ایندے پنڈ گندوڑے
اللہ آپ جوڑیئے، ہے ایمان میڈا
ہے دامان میڈا

ایندے نمیں تے پاڑے کاظم ٹھاٹھاں مارِن
ساڈی بھوئیں کوں ٹھارِن، رب دی شان میڈا
ہے دامان میڈا

گیت

آیا موسم میگھ ملہار، تے وس داماں پیّا
ول آ وطناں تے یار، تے وس داماں پیّا

تھئے ٹبڑیں تے گھا ساوے، وَل ڈھول وطن تے آوے
تھئے ٹوبھے ٹھمٹیں تار، تے وس داماں پیّا

بھریئے بندڑے آبھوں تھیسن، دل موبجھے ول پرچیسن
آسی ہر لب تے مسکار، تے وس داماں پیّا

ہُݨ ول آسن پردیسی، رب نکھڑے میل ملیسی
ول تھیسن باغ بہار، تے وس داماں پیّا

سئیں مٹھڑی مٹھڑی واہندی، دل یار کیتے سدھراندی
ڈینہہ تھی گئے ٹھڈھڑے ٹھار، تے وس داماں پیّا

کاظم کوں تانگھ پُنھل دی، ناں ڈھیر سِکا آ جلدی
بس منت لا دلدار، تے وس داماں پیّا

قطعات

چنگ برہوں دی لا گئے کوئی
درد دا دُھوں دُکھا گئے کوئی
خون اکھیں چوں اَج جو وَگدا پئے
دل تے خنجر چلا گئے کوئی

•••

تہاڈے چن جھئیں مکھڑے تے زلفیں دی نگہبانی
اساکوں لُٹ گِھدا زلفیں دے اندازِ پریشانی
کرے مشکِ ختن ، بوئے گلاب و سنبل و ریحان
تہاڈے عنبریں زلفیں دی خوشبو دی ثناخوانی

بیت

•••

وَن کریندئین نفرتاں، بَن بَن متھے وَٹ
اَتجھیں کاری لاوندیاں، ہاں جگر تے گَٹ
وَت ناسوری پھٹ، ترِمّن ساری زندگی

•••

ہکڑے ہونٹاں چوں رکرن، پیار دے سرخ غلاب
ہکڑے جھولیاں بھر بھر ڈیون، نفرت، چوہڑے، خواب
ہنجھوں دا سیلاب، پتھر پتھر زندگی

O

اکھ وچ صاف نظردا پئیں
واہ جو یار وِسردا پئیں

سچ ءِ جز ہیں مِٹی دا
مٹی رِکن کیوں ڈِردا پئیں

سیچھ او ماٹے پھلیں دی
توں فٹ پاتھ تے مَردا پئیں

او زردار ہے جیتی پے
توں مفلس ہیں ہَردا پئیں

پتھر تاں ہتھ تیڈے ہا
مار کے یار مُکردا پئیں

تیڈے مَن وچ لگدے کھوٹ
تھوں تاں ڈھیر اُبھردا پئیں

جِیندے خون تے پَلدا رہیں
مارݨ ڈنگ اُلردا پئیں

بِہہ کے کاغذ پڑی وچ
جیوݨ دریا تَردا پئیں

کاظم پُھوتاں بھوں نہ مار
جو ہیں صاف نظردا پئیں

O

پیار تیڈا میڈی زندگی بَݨ گئے
رات کالی دے وچ روشنی بݨ گئے

یاد تیڈی وِندولا کلیجے دا ہے
غم تیڈا باعثِ شاعری بݨ گئے

میں ٹکیئے جیکوں اکھ دی حویلی دے وچ
اَج اوہو دلربا اجنبی بݨ گئے

پَرکھ باجھوں کوئی رازداں نہ بݨا
گھر دا بھیدی ہا تھوں سامری بݨ گئے

موسمیں دا اثر زندگی تے ایں تھئے
ساڈا ہر جذبہ اَج موسمی بݨ گئے

چھوکری بݨ ڈکھاوے پئی چھوکرا
چھوکرا شوق وچ چھوکری بݨ ڳئے

پُتر آدم دا تھئے طاق ہر فن دے وچ
پر ڈساوے کُئی' آدمی بݨ ڳئے؟

ساڈا پتھر دا دل ذہن پتھر دا ہے
کیا تھیا ویس جو ریشمی بݨ ڳئے

میکوں ڈکھ تھیندے اولاد کوں ڈیکھ کے
آدمی دے اے پھل جانگلی بݨ ڳئے

لوک کاظم کوں دیوانہ آہدن مگر
اے تاں عشق ءِ جو دیوانگی بݨ ڳئے

ہے عشق ہک اوکھا سفر، کوہیں دے پندھ جو ہے تے جھر
ہر ہر قدم ڈِیٹیں دے گھر، غیریں دی کھل اپٹیں دے شر
آوے نہ کم، اتھ زور زر، لکھاں ڈٹھے منگے دے بھر
دلڑی نماݨی بھولڑی، ٹِک ٹِک نہ رو، جکھ جکھ نہ مر

•••

ڈیکھ عشق دی معجز نمئی، کہیں ونج کریں سولی سہئی
کہیں دی تھئی آرے چرئی، کہیں آپ اپݨی کھل لہئی
کہیں کربلا وچ ستھ کہئی، کہیں دا تھیا بھا نال شر
دلڑی نماݨی بھولڑی، ٹِک ٹِک نہ رو، جکھ جکھ نہ مر

قطعات

حق دی خاطر اُٹھنا پوسی
غاصب رَل کے کُٹنا پوسی
شیطانیں دا ہِکو داروں
پتھر چا کے چُٹنا پوسی

...

اے ہنجوں مُک ونجن ممکن تاں کائینی
سمندر سُک ونجن ممکن تاں کائنی
مقابل یار اَئے مدت دیاں تَسیاں
نگاہاں جُھک ونجن ممکن تاں کائنی

بیت

•••

لگے ظالم وقت دی، ظالم کوں جڈ چاٹ
نِکلِن پئے بے درد دے، دردوں نت بکاٹ
پھر دا نئیں گئی واٹ، گُو کے کلھا کرب وچ

•••

جُتا جئیں جی جبر دا جیوݨ بھر جندارہ
گھنݨ ݙیتا خلق کوں، جئیں نئیں سُکھ دا ساہ
گھتیّا وقت ایں گاہ، گاٹھا دُدّڑ تھی گیا

گیت

ریڈیو پاکستان ملتان کن نشر تھئیل — آواز: اے ڈی ساغر

اساں محنت کش انسان، ساکوں چٹ آہدن
اساں دھرتی ما دی شان، ساکوں چٹ آہدن

ساڈے دم دے نال بہاراں ہر پاسے گُل گلزاراں
اساں دیس دا ماݨ تران، ساکوں چٹ آہدن

ساڈے ہتھ وچ او تاثیر ءِ، تھی ویندی خاک اکسیر ءِ
اساں موئی مٹی دی جان، ساکوں چٹ آہدن

توڑے سر تے ہاڑھ داڈینہہ ءِ توڑے پوہ مہاں دا مینہہ ءِ
ساڈی محنت وچ گزران، ساکوں چٹ آہدن

ساکوں دھپ چھاں دی پروانیں، ساکوں چین سکون روانیں
ہر پل کم وچ غردان، ساکوں چٹ آہدن

ساکوں کاظم غربت راس ءِ، نھیں دولت دا ہبلاس ءِ
اساں مہر ناں ملک، خان، ساکوں چٹ آہدن

O

اج دا سجھ وی ڈھلدا پئے
واہ جو قاصد وَلدا پئے

توڑے چَھجیں وُٹھے مینہہ
وَت وی جسم پَجلدا پئے

دل دا کرب توں ڈِس نہ ڈِس
چہرہ صاف گنولدا پئے

ساڈے سر مہنگائی دا
ہر دم آرا چلدا پئے

ہر ظالم زردار اِتھاں
ساڈے خون تے پَلدا پئے

تہذیبی اَقدار دا ہُنڑ
موسم روز بَدلدا پئے

مفلس جُرم نئیں کیتا پَر
کوڑا ڈِیکھ سَولدا پئے

بد کردار سیاست دان
مَنگنڑ ووٹ نِکلدا پئے

جن نکلے ناں نکلے پَر
بھوپا خوب اُملدا پئے

کاظم بُجھے اُوہا جاء
بھانبھڑ جِتھاں بَلدا پئے

O

ہُݨ نِہُیں لگدا جی دنیا داری دے وچ
میڈی روح ہے سفر دی تیاری دے وچ

میں زمانے کوں پَرکھیئے، ڈِٹھے جاچ کے
درد اَݨ گھٹ مِلیئے ایندی یاری دے وچ

اَج کوئی رشتہ وی معتبر نئیں رِہیا
اُنس خَس نئیں رِہیا رشتہ داری دے وچ

زندگی توں وی وَدھ پیار جَیں نال ہَم
اُونہہ کسر چھوڑی نیئں دل ازاری دے وچ

خون اپݨے تے پالیئم جیکوں، ڈنگ گھِدس
ہئی کمی جاپے خدمت گزاری دے وچ

جگ دے وچ ساریاں خوشیاں ونڈا چھوڑیمیں
آپ کوں گا لیمیں پاسداری دے وچ

گھٹیے جئیں ہن پھڑھوں میڈے رستے دے وچ
ہُݨ او خود پھاس گیے اپݨی گاری دے وچ

پیار دی آنج وچ او لُٹیندا رہیے
میں لُٹیندا رہیاں یاری یاری دے وچ

ہر نویں زخم تے صبر دا گُھٹ بَھریم
زخم کھادھم سبھے وَضعداری دے وچ

میں تاں کاظم ہاں، ہر غم کوں پیتی گیاں
ہݨ اخیر آگیم ہاں تیاری دے وچ

سیاسی پنٹئیں

بھراوو، دوستو، وطن دے غیرت مند باشندو
سٹو! ڈیندن سٹیجیں تے سیاست دان وَت دھمکیاں
جھڑا اساکوں نہ ڈیسی ووٹ اونکوں مندھ کے رکھ ڈیسوں
ایھے خونخوار ظالم بے حیا ڈیندن ستت دھمکیاں

•••

سٹیجیں تے کہیں کوں گالھیں ڈیون کوئی سیاست نئیں
اے کم ہے بے حیا، بے شرم تے بہوں گھٹیا لوکیں دا
انھیں قومی خزانے کوں ہے سمجھا مال بابے دا
غلاظت دی سیاست دھرم ہے تہوں گھٹیا لوکیں دا

•••

اے ملک و قوم دے دشمن الرجک ہن شرافت کن
سیاست غنڈا گردی دی نکما پن سکھا گئے نیں
اے گھندِن ووٹ زوریں نال دھمکا کے غریبیں کوں
اے ڈھنگ ووٹیں دے منگݨ دا کوئی بابا ڈِسا گئے نیں

•••

خدا جاݨے اے کیویں قوم دے آ سامݨے کھڑدن
انھیں کوں اپنے کرتوتیں دی لگدے کُئی خبر کائینی
اے وت کشکول چاکے ووٹ منگݨ آ ڳئن ڈیکھو
جھجک لوکیں کنوں کائینی، خدا کولوں وی ڈر کائینی

•••

سمجھدن قوم بھل گئی ءِ اساڈے ناروا لچھن
کڈاہئیں اے قوم بھولی ہئی ، مگر ہُݨ اتنی بھولی نئیں
وسردئین خون توں رنگین گلیاں ظالمو ساکوں
گُھیندی رہ گئی ءِ بے گناہ اے قوم بولی نئیں

•••

اجݨ دامن تہاڈے کن لہُو دے داغ لتھے نئیں
اجݨ تئیں قوم بے چاری مکاتاں پئی جھلیندی ہے
غضب ڈیکھو جو منگدن ووٹ وت اے نال دھمکی دے
سمجھدن قوم توڑے لعنتاں لکھ لکھ وسیندی ہے

•••

اے آہدن ڈیکھ گھنسوں جئیں نہ ڈِتے ووٹ وت ساکوں
اساڈا تیز خنجر ہے تے سینے چیر رکھ ڈیسوں
حکمرانی اساڈے ڈاڈے بابے دی وراثت ہے
جئیں اُر کیتی الاوٹ دی زباں تے تیر رکھ ڈیسوں

•••

توڑے عزت دا رسہ سڑ گئے نیں، وَل مگر نئیں گئے
وَڈے کم ظرف ، بے مغزے تے ازلی ڈھیٹ لگدے ہن
اے اولوک ہِن جو چھوں ٹکیئں دی خاطر نت وِکا ویندن
تے ناموسِ وطن وِیچݨ کنوں اصلوں نہ ڈکدے ہن

•••

اے قاتل تیر نو کیلے، کماٹیں تے چڑھئی پیٹھن
انھیں دا قوم دے سینے کوں چیرݨ دا ارادہ ہے
بھراوو! قوم دے دشمن سنجاݨو! ہوش وچ آوو!
انھیں دا غیر دے ہتھ ملک ویچݨ دا ارادہ ہے

•••

جھڑے جو ملک دشمن ہن انھیں کوں مندھ کے رکھ ڈیوو
کواہ اتجھیں کرو سر چا نہ سگن ول قیامت تیئں
تہاڈے ہتھ دے وچ ہے لاج سوہݨی پاک دھرتی دی
نظر آوے نہ کرسی تے بٹھی دا بل قیامت تیئں

•••

اے پاکستان ہے، اے پاک دھرتی ، پاک لوکیں دی
اتھاں ناپاک لوکیں واسطے کوئی وی جا کائینی
میڈی دھرتی دے پاکیزہ اتے غیور باشندو
بھروسہ نہ کراہے، بے وفائیں کن وفا کائینی

•••

اے چیلنج وقت دا درپیش اج ہے دوستو ساکوں
اساں اپنے وطن کوں دشمنیں کن پاک کرنا ہے
اگر ساکوں ایں سوہنی ساوی دھرتی نال الفت ہے
تاں وت ایندے تقدس دے تحفظ کیتے مرنا ہے

قطعات

تیڈے گھر دا فاصلہ توڑے ہے ڈو قدمیں دی وِتھ
تیڈے در تیں یار ہُݨ آوݨ دی وی طاقت نھیں
دل کریندے بݨ کے جوگی جو ہے، جھر، جنگل، پھراں
کیا کراں جو ہݨ قدم چاوݨ دی وی طاقت نھیں

•••

پوہ دی رات ءِ چ ننگی بھوئیں تے برف دی چادر میں پئی رِہیاں
نرم تے گرم لحاف ءِ چ تیکوں کیویں ٹھڈھی وا لگ گئی ءِ
اللہ سئیاں تیڈے مفلس، اَݨ پھر بندے کِتھاں ونجن
گھریں کو بھا لگی ہاسے جنگل کوں دی بھا لگ گئی ءِ

بیت

تھل دے آنڈگوانڈھ تیئں، تس جُتے جندراہ
پَل پَل ڈھئی تھلوچڑاں ہنہ مٹی، سر پاہ
سبھ وسائی بھاہ، گزریاں کتنیاں سانوٹیاں

•••

پاون وَل وَل گلکڑیاں، نت اَٹ کانڈھےٗ غم
رَکھّی رِکھیل نہ ماس دی، ہڈوں لتھا چم
دم دم نِکھتا دَم، موئی پَل پَل زندگی

قصوروار کون؟

اے وسدا ویڑھا جو بَرتھیا ہے قصور تیڈا ہے یا کہ میڈا
تباہ گھر دا جو گھر تھیا ہے قصور تیڈا ہے یا کہ میڈا

اساڈی ضربُ المثل محبت جو نفرتیں وچ بدل گئی ہے
وفا دا وَݨ بے ثمر تھیا ہے قصور تیڈا ہے یا کہ میڈا

اساڈے پیو ما لہو جگر دا پلا کے پالیا ہا باغ جیہڑا
او اج خزاں دی نذر تھیا ہے قصور تیڈا ہے یا کہ میڈا

O

گال نہ پُچھ ہُس یاریں دی
حالت ڈیکھ بِماریں دی

مہنگائی دا بُکھا دیہہ
رَت پی گئے ناداریں دی

ہُس انسان دی عزت کر
پوجا چھوڑ مزاریں دی

ہوندے نَئیں اے کہیں دے یار
سٹ سنگت زرداریں دی

دھوکہ ہے اخلاص دا روپ
سمجھیں چال مکاریں دی

دھرتی نال جے رکھدیں پیار
نَپ گردن غداریں دی

بکھے باں ٹٹاندے پَین
قِسمت خدمتگاریں دی

سارا ڈینہہ اٹ پھر دے باں
کرن صفائی کاریں دی

پھلیں نال توں یاری رکھ
ضدت چھوڑ ڈے خاریں دی

شاعر ہیں تاں آکھ غزل
ہݨ نیں کھپت واریں دی

کاظم اَج ہر کُئی بیمار
ییجو فصل اناریں دی

O

لحظہ ماسے لحظہ تولے
لنگھو آکھیں شخص توں پولے

ڈاہڈھا ہر دم ڈاہڈھا ہوندے
بیٹا اُچے بول ناں بولے

دھرتی تے ٹُر جیوݨ جوگا
سہندا سہندا ہولے ہولے

اساں سادے دور دے لوک ہیں
ہُݨ آپے ہن نویں رولے

دین اسلام کوں کیتے اساں
فرقے فرقے ٹولے ٹولے

ہرگز موت نئیں ماف کریندی
سو کوہ توں ڈے ولّا گولے

ہر کئی اپنے غرق پگھارے
کون کہیں دے ڈکھ سکھ پھولے

کاوڑ رَہک تے آن کڈھیندے
گھر تاں خان کوں لگدن پولے

آساں کتنیاں قتل تھیاں ہم
نھیں ان پَر چایا ڈھولے

اگیں پَین پہوں وچلاندے
اوکوں آکھو زخم نہ چولے

بَدرہ بَدر تھوں تاں آہدن
وا لگ پہندی لگھاں اولے

کاظم ما بچڑیں دے اتوں
ہر دم تھیوے اولے گھولے

قطعات

ہجر دی بھا وچ میڈا خونِ جگر جلدا رہیا
درد بݨ کے نانگ میڈے خون تے پلدا رہیا
سوجھلا میڈے گریڑنے وچ نہ ہا تاں کیا تھیا
پیار دا دیپک میڈے سینے دے وچ بلدا رہیا

•••

وت رستے کیوں بَر ہِن یارو
گھر گھر ڈیݨ دے گھر ہِن یارو
سونہے وی اَݨ سونہے تھی گئے
ڳلی ڳلی شر ہِن یارو

بیت

سجھ اکھیں ایں کھولیاں، تھل تے ڈٹھی بھاہ
رَستے وا ونجا گئی، پاندھی بھل گئے راہ
واہ تھلوچڑ واہ، شاباش ہئی سریر کوں

•••

سجھ دی نفرت وس پئی، بالن بن گئی ریت
ساون پیر پٹا گیا، بدلے بھل گئے ہیت
پیار پریت دے کھیت، وَت وی رہندے ساوڑے

کافی

بھولیاں اکھیاں کتھ ونج اَڑیاں ــ ہُݨ کیوں وسدئین سانوݨ جھڑیاں

ڳالھی کملی کجھ ناں جاݨاں ــ بس ہِک پیار دا لوظ سنڄاݨاں
او من بھاݨاں میں مَن بھاݨاں ــ کیا پُچھدیاں ءُ سینگیاں اڑیاں

تار چنانہہ تے میں منتاری ــ ناں تولھہ ناں کولھ سنداری
یاروی پار تے رات اندھاری ــ سر تے ڈاڈھیاں اوکھیاں بݨیاں

ہار سنگھار نہ اصلوں بھاوے ــ جے تَیں گھوٹ پنھل نہ آوے
نانگ ہجر دا ڈنگ چلاوے ــ چوڑیاں بݨ گیَئیں ہتھ کڑیاں

مہندی دا رنگ بِکھڑا بِکھڑا ــ سُرخی گجلا پِھکڑا پِھکڑا
روگ اندر دا تِکھڑا تِکھڑا ــ ہجر دی بھا وچ سڑیاں سڑیاں

کیچ دا راہ گُلیندی رَہیاں __ پیراں چھالے کپڑے دَھئیاں
کلھڑی تھل مارو وچ موئیاں _ جیندی جاگدی قبریں وَڑیاں

پیت پیئم گل روز ازل دی _ کیچ دے راٹے خان پنھل دی
موت لکھی ہم ماروتھل دی _ کہیں داڈ وہ نیں سَیتوں سڑیاں

بَس کاظم اٹ چھوڑ گُللے __ رُٹھڑے یار نیں ہرگز ولیے
کیچ دوڑ پیئس ہی کجھ پلے _ غم دیاں چاکے سرتے مٹیاں

O

زمانے دے ستم سہواں تاں کے تئیں
غمیں دے گہہ دے وچ گھواں تاں کے تئیں

سوا نیزے تے سجھ گھن اے زمانہ
میں اپنی چھاں تے وَت بہواں تاں کے تئیں

میڈی فطرت جو سچ چھڑدا نئیں مَیں رکن
زمانے نال وَت ٹھہواں تاں کے تئیں

محبت دی سزا پیندا وَدا ہاں
پگھارے پیار دے لہواں تاں کے تئیں

زمانہ ساز بَن گئے یار میڈے
وفا پتھریں کنوں چھواں تاں کے تئیں

ہے بے شک زندگی گھانڑی دے وانگوں
میں وانگوں ڈاند دے وَہواں تاں کے تیئں

رعائت نیں جڈاں ہِک پَل وی ڈِھل دی
ودا وت موت کن چِھھواں تاں کے تیئں

توں کاظم جو ہویں پی ونج غمیں کوں
بھریسیں جگ اگوں اہواں تاں کے تیئں

O

ہک وِچھوڑے جگر چُواں لایا
ڈُوجھا لوکیں ستایا تے تایا

میں تاں اپݨے نصیب کوں رونداں
تیڈا رووݨ سمجھ نمھیں آیا

رات گزری ڈُسک ڈُسک میڈی
کوڑے منہ وی کہیں نہ وِندلایا

جیندی خاطر بݨیا ہاں دیوانہ
اُونہہ وی پاگل سمجھ نہ الوایا

نفسانفسی دی اَجھیں وا گھل پئی
اوپرا لگدے آپݨا سایا

ڳیہڑ ڳل پا کے عشق دا کاظم
بار ڈُکھیں دا سر اتے چایا

پرانٹے شکاری نویں چال

وت نویں بہروپ ءِ چ ڈھل اے، اقتدار دے بُکھے لوک
نواں چال کھنڈانوݨ ول اے، اقتدار دے بُکھے لوک

کل تئیں بھوئیں تے تک نھئی پوندی، آکڑی گردن خم نھئی تھیندی
اج وت ڈِپھی جوڑ کے وَل اے، اقتدار دے بُکھے لوک

اے باغوں، اے نہر مریلے، لگے دَھݨ دے لُگے چھیلے
ساڈا پِنی پی خون اے پِل اے، اقتدار دے بُکھے لوک

سُنڈے نتھ ساڈیاں اردا بیاں، بھل گئیاں ہانیں یاریاں باشیاں
وت ساڈو کیوں پلوں جھَل اے، اقتدار دے بُکھے لوک

ہا جے تئیں ہتھ اقتدار ءِ، ہن نمرود، فرعون دی کار ءِ
نشہ ٹُرٹے ہوش ءِ چ ول اے، اقتدار دے بُکھے لوک

پچھو! کتھنیں چاچے مامیں، چمچے، کڑچھے، ڈِتے ، گامیں
جڈو کڈو گھلے جھل اے، اقتدار دے بُکھے لوک

ہُݨ اے ووٹ کیوں منگݨ آ ئِ گن ، جنگھ دے ہیٹھوں لنگھݨ آ ئِ گن
نَہر ءِن، پا گدڑیں دی کھل انے، اقتدار دے بُکھے لوک

ویلھا ہتھ ول اے وے یارو ، ہُݨ آون تاں جتیاں مارو
جوڑ کے وت مسکین شکل اے، اقتدار دے بُکھے لوک

قطعات

وقت لنگھ وَیندے وفا بُھلدی نہیں
بے وفائیں دی جفا بُھلدی نہیں
جرم ہووے تاں سزا جائز ہے پَر
جرمِ ناحق دی سزا بھلدی نہیں

•••

شکل بجے بے اجی ہووے ڳالھ کریجے سچ دی
اج زمانے وچ نئیں عزت ہرگز سکڑھی دَرچ دی
بکھ دے ماریں کوں تاں ڈسدن چیٹے ڈینہہ وچ تارے
ٹیڑیاں او مریندن جہڑے کھاندن روٹی رَج دی

بیت

ساوݨ ویندا ڈیکھ کے، وس پئی تتڑی اکھ
ساوݨ سانول جُٹ رہن، میں مٹھڑی توں وکھ
وَت گھٹیومی لکھ، نِکھڑ ییٔے جوڑ ے جڑ ونجن

•••

پندھ پٹیندئیں یادئیں، کیڈاں دھمی رات
تارے ہکل مار گیٔے، سجھ اَن گھتی جھات
چھالیں دی سوغات، ملی پندھ پریت وچ

گیت

وَل رُت سانوݨ دی آ گئی ءِ ، چودھار تھی مست ہوا گئی ءِ

گرمی رَج رَج تڑپھایا ہا ۔ جیوݨ بے کیف بݨایا ہا
دُھپ وانگوں درخت دا سایا ہا ، ہک جگر چوانتی لا گئی ءِ

سانوݨ دے بدلے گجدے اَے ، رج آب حیات وٹیندے گئے
جھر ، جنگل ، جوہے ، جل، تھل تھئے ، روہی تھی خلد نما گئی ءِ

وَت مَست ہوانواں گل پیاں گرمی دیاں تلخیاں بُھل گئیاں
خوشیاں اݨ کھٹ ، اَݨ مُل تھئیاں، ہر شے تے مستی چھا گئی ءِ

پا پینگھاں اُچیاں پپلاں تے، پیاں جھوٹن سینگیاں رل مل کے
پیاں گانوݨ گاوِن سانوݨ دے ، رُت من بھانْی من بھا گئی ءِ

جٹ ہل دی چوڑی نپ گانوے ، جٹی فصلاں وچ ٹپ ٹپ گانوے
گھبرو پنجری جھپ جھپ گانوے، رُت گانوݨ دی جو آ گئی ءِ

نویں تہذیب دے نویں رنگ

انسان جو بدحال ہے، انسانیت دا کال ہے
فیشن دا سب کمال ہے ، گڑدھال ہے گڑدھال ہے

•••

پُنّوں کلب وچ ڈھے گیا، سسی دا بوچھݨ لہہ گیا
سر ننگے نچّݨاں پے گیا، عاشق خود آپ دلال ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے

•••

لیلیٰ کوں مجنوں اپݨے ہتھ، ڈیندا پے بدچلنی دی مَت
نچڑ گئی ہس حیا دی رَت، ہر فعل وچ بھائیوال ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے۔

•••

پیا عشق اَج کھیڑیاں دے وَس، رانجھا تھیا نہ ٹُس توں مَس
تے ہیر کوں آ گئی ءِ چَس، کیدو دا طرہ لال ہے
گڑدھال ہے گڑ دھال ہے

•••

راٹے کوں موہل چھوڑ ڳئی، پیو ما دا نانواں بوڑ ڳئی
کھل عشق دی اَدھروڑ ڳئی، کئی رنج ہے نہ ملال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

ہے عُمر دے چیتے خَلل، ڳئی ماروی دی عقل رَل
تھی ڳئے حیا فیشن دا بَل، تھئی بے حیائی کمال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

رادھا تے کرشن رُل ڳئے، راوݨ دے دھانکے ٹُل ڳئے
در بے حیائی دے کھل ڳئے، عزت وِکاؤ مال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

فیشن دی پئی اتجھیں وَبا، ہر ہِک کوں لگ ڳئی ہِک ہَوا
نئیں رَہی شریف دی کوئی جا، غنڈہ ہے جو، خوشحال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

ہر شے تے فیشن چھا ڳئے، مذہب کوں رولے آ ڳئے
مُلّاں وی بازی چا ڳئے، وَت وی نشست بحال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

فیشن جتھاں رکھیئے قدم، تھی گئے ہوا دین و دھرم
ویران ہن دیر و حرم، آباد سینما ہال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

چھوریں دیاں، گتاں وَدھ گیاں، خطی دی ٹپ سرحد گیاں
کر عقل اَدھو اَدھ گیاں، تھوں بݨ گیا غروال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

شاہکار ٹیڈی اِزم دے، سڑکیں تے وَدن بھرمدے
ہن غرق اَنجھیں عشق وچ، کہیندا نہ کجھ خیال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

سرخی تے پوڈر لا پھرِن، کپڑے زنانے پا پھرِن
چِھمریں دے وانگ اے سڑک تے ٹردے زنانی چال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

چرسی، ہفیمی، پوستی، گانجے دے نال ہے دوستی
ہن مست بھنگ شراب وچ، بھوں ٹھرک چنڈو نال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

تہذیب ساکوں کیا ڈِتے، ہپی ملنگ، بہروپے
ٹیڈی مُخنچو، بوزنے، واہ حسن ہے کیا ڳال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

عامل وی ہے معمول وی، فاعل وی ہے مفعول وی
میکوں سمجھ نیں آسگی، چھوہر ہے یا فٹبال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

جیندی گئی گرل فرینڈ ئیں، کر سگدا کلب اَٹینڈ ئیں
اے بے حیائی دا اینڈ ئیں، سب گھر دا گھر نہال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

آزاد تھی لڑکی ڳئی، فیشن کوں گھول کے پی ڳئی
پہچاݨ مشکل تھی ڳئی، سوہݨی ہے یا مہیوال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

بالاں دی وی نیں کوئی خطا، خود چَھندے ایویں پیو تے ما
بے غیرتی ڈِتی حد مکا، بھیݨیں دا بھائی دلال ہے
ڳڑدھال ہے، ڳڑدھال ہے

•••

نالیں دے وچ رُلدے پئے، شہکار حسن و عشق دے
انسان دی تذلیل دی، وَدھ اینہہ کنوں کیا گال ہے
گرڑ دھال ہے، گرڑ دھال ہے

•••

میک اَپ دے وچ منہہ لُک گئے، نہوں وَدھدے وَدھدے جُھک گئے
ڈِ ند ڈھہندے ڈھہندے مُک گئے، پر رنگ روپ بحال ہے
گرڑ دھال ہے، گرڑ دھال ہے

•••

ہُنڑ رَن دے سر تے تاج ہے، سرتاج ہُنڑ محتاج ہے
پہچانڑ تھی سگدی نہیں خاوند ہے یا کٹوال ہے
گرڑ دھال ہے، گرڑ دھال ہے

•••

کیا وقت ہے کیا دَور ہے، شہوانیت دا زور ہے
انسانیت کمزور ہے، بے سُرت ہے، بے حال ہے
گرڑ دھال ہے، گرڑ دھال ہے

•••

ہر فرد غرق ہے آپ وچ، اپنٹی انا دے جاپ وچ
آندا نمیں گئی سنجاپ وچ، بڈھا، جوان ہے بال ہے
گرڑ دھال ہے، گرڑ دھال ہے

کُئی پِڈّو نچے کُئی ترونچے، کُئی مردا مردا مَر وَنجے
کہیں کوں کوئی پرواہ نئیں، کہیں کوں نہ کجھ خیال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

آدم دی اے اولاد ہے، شیطاں دی استاد ہے
نائب خدائے پاک دی، پر پیروِ دجّال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

اے اشرف المخلوق ہے، مجہول ہے مخلوق ہے
ماہر فنِ اغلام وچ، مجموعہِ اضلال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

ہر عقل زنگ آلود ہے، فکر و نظر محدود ہے
اے عالمِ مشہود بس، بازیچہِ اطفال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

ہن راگ رَنگ دیاں محفلاں، گھر گھر اندر بجّیاں ہویاں
ہے محوِ رقص حیوانیت، کیا خوب شرحِ جمال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

گردش دے وچ جام و سبو، بر پا ہے شورِ ہاؤ ہُو
عریاں وجود پے تھر کدے، گر ہے نہ سر ہے نہ تال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

قیدءِ کلب دے ہال وچ، زَر، زَن، زمین دے جال وچ
نس یاد وعدہ اَلست دا نہ ای عاقبت دا خیال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

دولت دا گر دھیڑا مِلس، یا چاٹ عزت دی لگس
ہک پیالہ مست شراب دا، ہر زخم دی دَسمال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

ہے مست حال دے رنگ وچ ہک چُرت ہک تُرنگ وچ
نِس نال ماضی دے غرض، ناں فکرِ استقبال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

•••

ہس پیار زرنال عشق تئیں، تے عشق وَدھ گئے فِسق تئیں
ہر وجہ وجہِ جواز ہے، ہر اَکل اکلِ حلال ہے
گڑ دھال ہے، گڑ دھال ہے

پیسہ ای بس مقصود ہے، پیسہ ای بس معبود ہے
پیسہ ای بس مسجود ہے، پیسہ ای بس مآل ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے

•••

پیسہ ای بس مطلوب ہے، پیسہ ای بس محبوب ہے
پیسہ ای ہے وجہِ نزاع، پیسہ ای وجہ قتال ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے

•••

حرص و ہوس دا زور ہے ''ھل من مزید'' دا شور ہے
ہر قلب ہے سنگ سیاہ ہر ذہن، ذہنِ شغال ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے

•••

ابلیس ساڈا یار ہے رب دا غضب ہے قہر ہے
توبہ ہے استغفار ہے زاری ہے ہوں مجال ہے
گڑدھال ہے، گڑدھال ہے

•••

پَے جنگ دے بھانبھڑ بھَڑکدے، دل خوف توں پَے دھڑکدے
سرتے پے راکٹ گڑکدے بکھ، ننگ تے غربت کال ہے
گڑدھال ہے گڑدھال ہے

•••

ہُن دور ایٹمی آ گیا، ہر شئے تے ایٹم چھا گیا
سرحد عروج دی آ گئی، بس ایندے بعد زوال ہے
بگڑ دھال ہے، بگڑ دھال ہے

•••

اے فتنۂ رنگ و نسل، جنگ و جدل بین الملل
کاظم اساڈی آ پئی بس شامتِ اعمال ہے
بگڑ دھال ہے، بگڑ دھال ہے

زندگی آ ڈیکھ تیڈے لو میں کیا منگدا وداں
حرص دے ماریئے مریضیں کن دوا منگدا وداں

کتنا پاگل ہاں مشینی آدمیں دے شہر وچ
ہک بھنوکڑ پیار دا کشکول چا منگدا وداں

ڈیکھدن تر تر، اَلیندے نیں میڈی وستی دے لوک
میں انھیں گنگدام لوکیں لو اَلا منگدا وداں

غیرتِ مسلم دی بے گور و کفن میت کیتے
شہر دے اندھے خداویں کن ردا منگدا وداں

ٹر گئیے جہڑا میڈے آسیں دا گلشن ساڑ کے
میں اونہی بے درد دے کیتے دعا منگدا وداں

آشنا کوئی وفا دے ناں دا اج ڈِسدا نھیں
میں وفا دی اِینہہ گُزیہہ وچ وی وفا منگدا وداں

کیا عجب ہے کوٹھیاں، بنگلے محل تیڈا نصیب
میڈی قسمت جو پرتیجݨ لو میں جا منگدا وداں

قتل تھی گئے رات، ہکے گھر دے نوں معصوم فرد
بے نوا لوکیں دی وستی لو خدا منگدا وداں

ظلم دی کالی ڈراکل رات کاظم ہِک گئی
عدل دے بے عیب چݨ دا سوجھلا منگداں وداں

O

ازل توں ڈُکھڑے جو پَین پَکھڑے، ونڈاوے کوئی ونڈائیں سگدا
اے سچ ءِ مَتھے دا لیکھ لِکھیا، مِٹاوے کوئی مِٹا ئیں سگدا

میں جیکر اپنْی زبان کھولاں، یقین ءِ میکوں او سنْ نہ سگسی
میں چپ آں جگ دے دیار کولوں، او اے سمجھدے الائیں سگدا

میں جیکوں پالیا ہے زندگی بھر، لہو جگر دا پلا پلا کے
او اُنت ٹُر گیئے اے جانْ بُجھ کے، جو سکا در نگے پِلا ئیں سگدا

میڈے لہو توں گریر کے ناہ، میڈے بدن توں گریر آندس
ہامیڈی قربت تے ناز جیکوں، او کولھ اپنے بِلھا ئیں سگدا

جگر ہے زخمیں توں چور توڑے، میں کہیں کوں وت وی نئیں وِنڈ ڈیندا
جو زخم بخشیں توں دان تھئے ہن، او ہر کہیں کوں ڈِکھا ئیں سگدا

فجر دیاں گالھیں فجر کوں تھیسن، اجاں تاں وَرھیں دی رات پئی ءِ
توں آ غمِ یار رل گزاروں، کھیل ہے ہُݨ او آ نئیں سگدا

چمن اجڑ گئے بہار رُت ءِ چ، چواہیں پاسوں کُکاٹ آندے
غضب تاں اے ہے جو اہلِ گلشن، دا جرم کوئی ݙسا نئیں سگدا

میں حال کیکوں سُݨانواں کاظم، جو ہر کُئی اَپݨے پگھارے غرق ءِ
کوئی اتھاں کہیں دی سݨ نئیں سگدا، تے اپݨی کوئی سݨا نئیں سگدا

قطعات

دوستو ہُن دعا دا وِرد کرو
یاخدا یامصطفےٰؐ دا وِرد کرو
آخری دَم ہوے مسافر دا
المدد مشکل کشا دا وِرد کرو

—•••—

زندگی بلبلا ہے پانی دا
جیندی بنیاد خَس ہوا دا ہے
واجولوڑے تاں لڈ کے پھس پوندے
پل دا پل بَس حوصلہ بقا دا ہے

بیت

پتھر منظر ٹھا لگے، خوابیں شیش محل
اَکھیں انکٹ بھریوئیا، کرچیں چڑھی چھل
ہَل وے قسمت ہَل، سب کجھ گُٹا کر ڈِتو

—•••—

کیوں گھر اجڑیا یاد نئیں، یاد ہے تاں بَس
سر تے پنڈ سمان دی، اکھیں لَتھے لَس
تَس کیتا بے وَس، ٹوبھے سکے ماڑ دے

گیت

میڈے درد دا داروں ٻول نیلی گھوڑی والیا وے
ڈو ٻول تاں پیار دے ٻول   نیلی گھوڑی والیا وے

کُئی ڈکھ جگری لگ ڳئے ہِیں ، اَن ساہ ٻس چھیکڑی رَہ ہِیں
آونج بھنوا نہ بھول، نیلی گھوڑی والیا وے

غم یا ر دے سُرت بھلئی ءِ، سُدھ جیونڑ دی نہ رہئی ءِ
بھل ڳئے میں چانج الول   نیلی گھوڑی والیا وے

میڈے پپلئیں ہنجھ نہ ما وے ، رب خیر دی خبر سنڑا وے
کُئی قصہ پیار دا چول   نیلی گھوڑی والیا وے

کئی سانونڑ سِکدیں گزر ریئے ، خط لِکھدیں لِکھدیں گزر ریئے
نَیں وَلدی ڈیندا ڈھول   نیلی گھوڑی والیا وے

کوئی ونج اوکوں سمجھاوے، پردیس نہ وطن بڻاوے
ہے وطن بھوں اݨ مول   نیلی گھوڑی والیا وے

چپ چپ ہیں نیں الویندا، میڈا صبر پئیں ازمیندا
ہُݨ مونگھر منہہ دی کھول   نیلی گھوڑی والیا وے

تیں باجھ نہ اصلوں جیساں، مٹی وچ مٹی تھیساں
میکوں مٹی وچ نہ رول   نیلی گھوڑی والیا وے

ہُݨ ونج نہ ہَہری ہَہرے، اے نیلی دا ھسوار ے
آہہ کاظم دے کول   نیلی گھوڑی والیا وے

واعظ میخانے وچ

ساقیا ہک چھلکدا ساغر پلا
میکدے وچ آ گیا واعظ ولا

واعظا! نہ تذکرہِ خُلد چھیڑ
ساڈی جنت میکدہ بس میکدہ

میکدہ، منبر، ڈو ہن متضاد جئیں
اتھ قدوری کنز، کوں رکھیں لُکا

فتوے بازی میکدے وچ ہے حرام
وعظ کر منبر تے بہہ کے واعظا

توں اُتھاں ساڈا کیتا جیوݨ حرام
میکدہ ہے سوچ کے اِتھاں اَلا

گال کر پیوݨ پلانوݨ دی فقط
ذکر عقبیٰ چھیڑنا بے فائدا

اَج اِتھاں ساڈے تُساں مہمان ہو
بݨ پئے ونجݨاں خلافِ قاعدا

شوق فرماؤ مہرباں شوق نال
باہجھ رِندیں دے کوئی نیں ڈیکھدا

ظرف اپݨا ڈیکھ گھن حاضر کروں
جام، مینا، بس ذرا انگل اٹھا

کوئی ڈر نیں پی گھنو منہ پھیر کے
دل ضرور ہوسی تہاڈا وِسکدا

چا گھنا میڈے حساب وِچ توں شراب
بے حساب اج ساقیا ڈیونس پلا

لڑکھڑا واعظ دے پئے آخر قدم
کیف آور ہئی فضائے میکدا

اے وی ساقی دی نظر دا ہا اثر
پی گیا واعظ ہا جیکنِ چھڑکدا

بن پئے کاظم بہوں مسرور ہاں
جام ساقی ڈے نہ ڈے تیڈی رضا

ہُݨ نہیں واعظ فقط میخوار ہے
اج توں یارو اے اساڈا یار ہے

ساقیا ہک چھلکدا ساغر پلا
توں وی جیویں وَسدا رَہوی میکدا

O

دل دا ڈُکھ کیا ہُرھانوٹا پَے ہِگئے
سُتے ہِشینہہ کُوں جگانوٹا پَے ہِگئے

تیڈی خاطر ہِجرڑدے دے موسم وچ
بُجھدی بھا کوں بگھانوٹا پَے ہِگئے

یاد دے ڈِے کے کھیڈڑیں ہتھ وچ
روندے دل کوں رَہانوٹا پَے ہِگئے

کر کے اِتبار تیڈے وعدے دا
ہِک ہیا زخم کھانوٹا پَے ہِگئے

ساڈا جیوݨ وی کوئی جیوݨ ہے
دھوئیں وانگوں دکھانوٹا پَے ہِگئے

ڈِیوے ہنجواں دے بال کے کاظم
اُجڑے گھر کوں وَسانوٹا پَے ہِگئے

O

غیر دے حصے شرابِ حسن دے منہ تار جام
چند کرچاں یاد دیاں میڈی محبت دا انام

موج دے مونڈھیں تے چڑھ کے جستجو ساحل دی ہئی
آرزو کتنی غلط ہئی، سوچ وی کتنی ہئی خام

رات ساری رہ گئے جام و سبو گردش دے وچ
بزم ساری وچ ہکلا رہ گیا میں تشنہ کام

دل دے ٹکڑے بݨ کے ہنجوں وہ گئے اکھیں وچوں
ہجر اوندے کر ڈِتیاں ڈینہہ رات دیاں نندراں حرام

زندگی ساڈی ازل توں پیار دے ناویں لکھی
وقف کر چھوڑیے اساں دلدار دے ناویں آرام

جاں ڈِتا اوکوں میڈے آہیں سلام آکھݨ لگا
کیا اجاں کاظم دا قصہ نئیں تھیا ہُݨ تئیں تمام

قطعات

زندگی کیا ہے کانہہ دا پلّوں ہے
جہڑا سجھ دی ہواڑ تے سڑدے
پوہ دی لُری لوآر دی رُت وِچ
لمبی گردن نواڑ تے سڑدے

—•••—

زندگی کیا ہے واجھلوٹا ہے
پہروں چکر تے وچ خلا نظرے
گگھ، گُلنجر پوہار گھن ویندے
اَکھ جو پُھر کے تاں بھوئیں صفا نظرے

بیت

کڈاں وٹھیاں بارشاں، کڈاں رجی ریت
پا کروال نبھا ڳڑے، بھل ڳئے اپنٹی ہیت
تریہہ دے وسوں کھیت، جھیں پھر کٹنے تھی ڳئے

—— ••• ——

تھل دے آنڈ ڳوانڈھ تئیں، وُٹھی ایں کریہہ
لَپ لَپ اُتے جَم ڳئی، گھولی کیتی تریہہ
جھاڑ وی لتھا دریہہ، بھارے بھر بھر ہُٹ پئے

گیت

ریڈیو پاکستان ملتان کن نشر تھئیل   آواز: اسلم ساجد

جیڈاں درشن ڈھول کراوے، چن چوڈھویں دا شرماوے

لَپ لال شرابی اکھیاں، رب پُکھڑے ڈھول دے رکھیاں
پُھل رَکر دن جیڈ مُسکارے

واہ مَستک یار کُوں ڈھئی ءِ گل وَسے وِچ پَئی پَئی ءِ
ہِک مُسک تے ہوش رَلاوے

تک چہرہ ڈھول دا جیواں نت صدقے صدقے تھیواں
تھوں روز سَہاپ سَہاوے
ہِک رُت ہئی یار ہانیڑے منہ اُٹ گھٹ جھگڑے جھیڑے
ہَن خوشیاں دے وَرتاوے

ایں بدلئے موسم دل دا، نئیں سانول جاݨ کے مِلدا
ہے کون اوکوں سمجھاوے

لئے سانول دُور ٹکاݨے، بَرتھی ہئے بھاݨ تے بھاݨے
ہُݨ کون رِہا گِب چراوے

رِکتھ یار پُنھل دے دیرے، مٹ گئین اُٹھاں دے پیرے
ہن خالی پوش گچاوے

ڈُکھ کاظم پکُھڑے پئے ہیں، ڈِٖا وِسر کھِلݨ دا ہئے ہیں
ہئے موسم کون وَلاوے

گیت

ݙِکھن آیا ہے ڈھولݨ میڈِیاں گِچ دِیاں وَنگاں
شالا جندڑی جِیوس دعائیں پئی منگاں

اے لسکن تاں چولی ءِ چ میں پھنڈ پھنڈ نہ مانواں
اے چھنکن تاں میں شرم توں مُنہہ لُکانواں
میں خوش تھی تھی سینگیں کوں ول ول ݙِکھانواں
او تُر تُر پیاں ݙیکھن میں جیں پاسوں لنگھاں

کئی بھوریاں، اناری، کئی ساویاں، کئی پیلیاں
غُلابی، عُنابی تے وِچکبریاں، نیلیاں
اے ہِن وَن پاوَنیاں، وڈیاں رنگ رنگیلیاں
جو بِلکن تے جھلکن جھلک جھل نہ سَگاں

میں لُک لُک کے پانواں تے پا پا لُہانواں
تے چُم چُم پھٹوکیں دے وچ پئی لُکانواں
میڈی جند ہے جانی اے کیویں ڈِسانواں
میں کاظم جھمٹ لا دی اُوندی جو منگاں

•••

قطعات

زندگی بے ثبات ہے توڑے
توں جو چھویں ثبات مِل پووے
حق دی خاطر جے موت کوں ڈِ‌تجیں
واللہ ابدی حیات مل پووے

———•••———

اتھ اناالحق جے آکھنا ہووے
خود کوں پھاہی لوانوٹا پوندے
تاں حیاتِ دوام مِلدی ہے
اپنی رَت نال دھانوٹا پوندے

بیت

زخمیں سیجھ تے یاد نئیں، کڈاں آ گئی گھل
کڈاں دردیں دم گھدا، کڈاں سنبھری دِل
لُوں وِسری کھل، پل پل موت ہنڈھا گئی

ـــــــ•••ـــــــ

پیڑی پرم پریت دی، آئی تھپاکئیں وات
بارش لہہ پئی جبر دی، اُتوں کالی رات
کہیں نہ پچھی تات، پھالے پھالے تھی گئی

•••

O

اساکوں یار مستانے دی بھانڑی چال مستانی
غزالی اکھ غلابی لب تے وانگوں چندر پیشانی

میں اوندی رہ اتے اکھیں دے ڈیوے بال بہندا ہاں
میڈے گھرءِ چ متاں ڈیکھے اندھارا وَل وَنجے جانی

میں دل دے مقبرے وچ روز قدمیں دی دھمک سُنڑاں
مگر آیا کڈہئیں بھل کے وی نہیں او یوسفِ ثانی

میڈے اُجڑے ہوئے دل دی ریاست وچ اُجنڑ توڑیں
اخوت دی جہانگیری محبت دی حکمرانی

اساکوں کیا خبر توڑے بہار ہووے خزاں ہووے
عمر قیدیں اُتیں رَہندی ہمیشہ سخت نگرانی

جڈاں آیا مقابل یار ساڈیاں جھک گیاں نظراں
اساکوں کھا گئی کاظم نگاہیں دی مسلمانی

○

سجݨ اڄ وی جو توں میکوں چاہ، گل لانویں ہا کل وانگوں
تاں وت کھڑ پووے ہا میڈا اُکماتاں دل کنول وانگوں

گزردے عاشقیں تے سال وانگوں پل وچھوڑے دا
وَرھیں وی رات لیکن وَصل دی لگدی ہے پل وانگوں

چمن وچ سُکے پتریں وانگ گزری زندگی ساڈی
اساکوں کہیں پسند کیتا نہ پھُل وانگوں نہ پھَل وانگوں

میں سسی بݨ کرئیں گولاں ہا تھل مارو دے وچ تیکوں
سجݨ جیکر جو توں وی چھنویں ہا میکوں پُنھل وانگوں

سمندر توڑے مٹھڑا پانی دریاویں دا پی ویندن
مگر رہندن کنیرے وانگ کوڑے تسے تھل وانگوں

توں ہر دم سر بلند رہندیں کنارے وانگ دنیا تے
اساڈی گھل اُدھڑدی ہے ہمیشہ نَیں دے تَل وانگوں

غریبیں دا ایں دنیا تے اے جیوݨ کوئی جیوݨ ہے
مسائل وانگ بٹھی دے تے اے بٹھی دے بَل وانگوں

اگر ہے زندگی سوہݨی تاں ہے کاظم امیریں لو
غریبیں واسطے اے ہے ڈراکل اندھی ڈھل وانگوں

•••

فکرِ آخرت

ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر
توں سمل بدھ کے ٹُریں درپیش ہئی اوکھا سفر

زندگی ساری گزاریو غفلت و عِصیان وچ
توں سراسر رہ ڳئوں اے غافلا! نقصان وچ
سوچ گھن دوزخ دی ٻلدی بھا دے وچ تیڈا ہے گھر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

ـــــــ•••ـــــــ

رزق۔ تے اولاد تیکوں رب توں غافل کر ڈِتا
تیں وساریا رب کوں تے تیکوں وساریا ہے خدا
ہئی اڳوں دی رُوسیاہی، منتظر تیڈی سَقر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

ـــــــ•••ـــــــ

شرم کر دھرتی اتے بہوں ناں اُکڑ کے ٹُر بھرا
اے لباسِ فاخرہ تیڈا سجن گھِنسن لہا
ہوش کر ہک ڈینہہ تیں وینجنڑے مر کے اینہہ دھرتی اندر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

——•••——

لڈ گیئے دارا، سکندر، قیصر و کسریٰ و جَم
موت دا آیا فرشتہ ماریا کہیں وی نہ دَم
چھوڑ کے سب خویش، کنبہ ہک ڈہاڑے ونجنڑیں مَر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

——•••——

اے محل تے ماڑیاں اینہہ جگ اتے رہ ویسنی
اے بھرا، پیو، ما تے بچڑے خالی ہتھ دفنیسنی
ملسنی مرگیں پچھوں ڈو گز کفن دے کیا خبر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

بھل نہ کملا ڈیوٹے رب کوں تیں پل پل دا حساب
روزِ محشر شرم توں نہ بڈسیا کوئی جواب
رحم کر اپنڑے ایں نازک جسم تے بس رحم کر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

رب اگوں چلسِن نہ ہرگز تیڈیاں حیلہ سازیاں
چھوڑ ڈے چغلی تے غیبت کوڑے تے ڈٹ بازیاں
غیر دی عزت تے مال و رزق تے نہ رکھ نظر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

غیر دیاں نذراں نیازاں غیر دے سجدے کریں
مصطفیٰؐ توں شرم نہی آندا نہ اللہ توں ڈریں
عاقبت اپنڑی ونجایو چھوڑ کے اللہ دا در
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

تیں محمدؐ دی شریعت کوں سٹیا کنڈ دے پچھوں
تے ڈِتا ٹھکرا خدائے پاک دے فرمان کوں
ڈیٹھ ایجھاں تھی گئیں ذرہ نوھی اللہ دا ڈر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

کلمہ پڑھ کے نہ لجا شاہِ امم خیرالانام
پاکے جنجوں رکھ کے چوٹی ورد کر بس رام رام
شرک و بدعت چھوڑ ڈے اے ناسمجھ کجھ ہوش کر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

بخشوا بھلاں پکڑ کے لڑ حبیبؐ پاک دا
جو رضا اوندی خدائے پاک دی اوہا رضا
پڑھ گے کلمہ مصطفیٰؐ تے تھی گے نہ بیمان مر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

—•••—

توں اگر توبہ کریں در رب دا ہر ویلھے کھلیا
زاریاں کر رب منا، رہ نہ ایویں در در رلیا
ہوش کر سٹ حرص کوں بس چھوڑ ڈے کبر و فجر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

———•••———

وقت ہی رب کوں منا گھن آسیئا ویلھا نہ ول
بن کے یار ابلیس دا تھیسیں اُتھاں دوزخ دا بل
کم نہ کاظم آسیا آہ و بکا روزِ حشر
ہیں مسافر چار ڈینہہ دا اصلی گھر تیڈا قبر

•••

قطعات

ہر زمانے دے لوک آہدے ہن
اے زمانہ برا زمانہ ہے
در حقیقت برا زمانہ نئیں
بُرے لوکیں دا ہک بہانہ ہے

———•••———

میں زمانے کوں کیوں برا آکھاں
قسم کھاندے خدا زمانے دی
درحقیقت اساں برے خود ہیں
پَر ہین ڳنڈے خطا زمانے دی

•••

بیت

وَن سَوَنّی خلق دی، بھیڑ لگی چودھار
مشکل تھی ہِ ڳئے ڳولتاں، کون اساڈا یار
ڈِیکھاں جئیں جئیں وار، سُدھ نہ رَہوِم آپݨی

——•••——

جڈٖ من بھاتاں آوسی، دِل دے تاج محل
پیریں پُھل وِچھاوساں، ہر رستے ہر وَل
جیویں خان پنھل، ورد زبان پکانودی

•••

گیت

نِکھڑ ے یئے سجن وَلدے پئے ،اَج عید ہے اَج عید ہے
آسیں دے وَن پَھلدے پئے ،اَج عید ہے اج عید ہے

اُکھ اُکھ دے وچ بس پیار ہے ہونٹاں اُتے مُسکار ہے
ہاں نال ہاں رَلدے پئے ،اَج عید ہے اَج عید ہے

کپڑے ٹھہا کے ون پا ون، گورے، چِٹے ،شُعلہ بَدن
شیشے سنویں بَلدے پئے ،اَج عید ہے اَج عید ہے

سینگے بنّا کے ٹولیاں، بولن پے مِٹھڑیاں بولیاں
کِھل کِھل بدن ہَلدے پئے ،اَج عید ہے اَج عید ہے

خوشیاں دے گھر گھر میل ہن ،تڑیاں تماشے کھیل ہن
سرکس دے شو چَلدے پئے ،اَج عید ہے اَج عید ہے

گیت

اَو سجنو عید مناوڈں رل پیار دے گاونڑ گانوں
اَج ہے عید آئی، اَج ہے عید آئی
اَج رَج رَج جُھمراں پانووں رل پیار دے گاونڑ گانووں
اَج ہے عید آئی، اَج ہے عید آئی

اج گھر گھر دے وچ خوشیاں رنگ جمایا ہے
وَت نِکھڑے ہوئے سجناں کوں رب مِلوایا ہے
اَو میندیاں کٹ کٹ لاووں رل پیار دے گاونڑ گانووں
اَج ہے عید آئی، اَج ہے عید آئی
اَج اَنگ اَنگ دے وچ پیار دے چشمے وَگدے ہِن
اَج سارے آپنڑے اوپرے اپنڑے لگدے ہِن
اُو پیار دی پینگھ رَساووں رل پیار دے گاونڑ گانووں
اَج ہے عید آئی، اَج ہے عید آئی

اَج سارے پاکستانی عید منیندے پَے
ہک بئے کوں عید مبارکھاں کاظم ڈیندے پَے
اَو گُھٹ گُھٹ گلکڑیاں پانووں رل پیاردے گانوݨ گانووں
اَج ہے عید آئی، اَج ہے عید آئی

•••

O

اے دور ہے نفسا نفسی دا اتھ کہیں کوں کہیں دی کل کائینی
پل پل گزرے کِل کِل دے وچ اِتھ چین سکون ہِک پَل کائینی

کئی اوہن جھڑے ہِک ڈِینہہ وچ پَے سَے سَے ویس وٹیندے ہن
کئی اے ہن پیریں جتی نئیں سر ننگے چولا گَل کائینی

میں شاعر ہاں کئی تاج محل لوظیں دے روز بݨیندا رہنداں
اے ہِی گال ءِ جو موسم دی شدت دا مَیں کِن جَھل کائینی

رت ویٹ کے اپݨی گلشن دا جیں بوٹا بوٹا پالیا ہے
کیا ظلم ہے اوندی قسمت وچ کوئی پُھل کائینی کوئی پَھل کائینی

گھر تیڈا ائر کنڈیشنڈ ہے سر میڈے چھاں نئیں چھپر دی
میں رت رووواں توں خوش تھیویں اے لکھیا لیکھ ازل کائینی

پندھ پیار دے پیر تاں پا پیٹھاں ناں سوچیمیں ناں سمجھیمیں
اَتھ ڈِٹھی منزل، اُوجھڑ رہ، اَتھ سُونہہ ہے کولھ سَمل کائینی

جگ چل بجے چال قیامت دی پر ساکوں سادگی مار گئیی
ایں لٹیوں پیار دی آنج دے وچ بچپن دی ائی اَٹکل کائینی

میں جھولی جھل جھل منگداں ہاں نت خیر خریت سجنٹیں دی
او نیں اَلویندے اوہ چاٹن الفت وچ زور زَلل کائینی

نیں پیار تے کہیں دا وس کاظم بس اے اتھ چتیا تھی ویندے
اے کھیڈ سبھو تقدیر دی ہے تدبیر دا کُئی ول ڈھل کائینی

•••

O

ڈکھ دی دھپ ءِ چ تن دا اَنگ اَنگ سَڑ ڳئیے واہ جو نصیب
اپݨے بیگانے پروہیں گھڑ ڳئیے واہ جو نصیب

او وی چھاں نہ کر سگیئے دعویٰ ہا جیکوں پیار دا
ڈیکھ کے مسکئیے ہجوم ءِ چ وڑ ڳئیے واہ جو نصیب

میں جنھیں دی آنج تے مر مر کے جیندا رہ ڳیاں
دم اخیری ڈیکھ ماری دَڑ ڳئیے واہ جو نصیب

میں جیندے پیریں دی مٹی چم کریں اکھیں تے لئی
ٹھوکراں کاری او ہاں تے جڑ ڳئیے واہ جو نصیب

کتنا پاڳل ہاں اچاں اُکا اُوندے آوݨ دا ہم
دُھپ تے ہتھیں نال تاں خود گڑ ڳئیے واہ جو نصیب

عمر بھر اپݨا لہو جیکوں پلیندا رہ ڳیاں
نانگ ڈا ٻچہ ہا آخر لڑ ڳئیے واہ جو نصیب

میں جیکوں اپنا سمجھ مِلیاں گلِتھے مار کے
ڈنگ کرئیں سینہ کڈھائی رَڑ گیئے واہ جو نصیب

میں تاں ہنجوں دا سدا پانی اوکوں ڈیندا رہیاں
پر وفا دے وݨ دے پترے جھڑ گیئے واہ جو نصیب

تݨ تاں بہوں مارئیم مگر آئے نہ سکھ میڈے قریب
ڈُکھ ہمیشہ آ میڈی بکّڑ گیئے واہ جو نصیب

ہُݨ تاں آوے ہا سُٹی بیٹھے لگی سکرات ہم
جاݨ بجھ کے کہیں اڑاݨے اَڑ گیئے واہ جو نصیب

ہُݨ جو آسی تاں لبھیسی او کتھاں میڈی قبر
رستے تھی چودھار سب اُوجھڑ گیئے واہ جو نصیب

میں بھری دنیا دے وچ کاظم ہِکلا رہ گیاں
فلسفے تھی پیار دے گڑ بڑ گیئے واہ جو نصیب

لبرل ازم نامنظور

دین بس اسلام ہے قرآن بس دستور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

پاک سرزمین دی بنیاد تاں اسلام ہے
چل رہیا افسوس اتھ انگریز دا نظام ہے
ملک تاں آزاد ہے اے قوم پر غلام ہے
خود غَرَض حکام دے سب ذہن دا فتور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

———•••———

قوم ساری دے بنیادی حق معطل تھی گئے
ظلم ہے انصاف دے سب در مقفل تھی گئے
مردِ حق بے جرم پابندِ سلاسل تھی گئے
حزبِ اقتدار ساڈی قوم دا ناسور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

———•••———

غنڈہ گردی تے فحاشی عام پاکستان وچ
رات ڈینہہ گردش دے وچ ہن جام پاکستان وچ
بے حیائی دا وڈا ہے نام، پاکستان وچ
اتھ فقط اسلام ہی مظلوم ہے مجبور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

———•••———

ہے اتھاں فرمانروائی دوستو! زردار دی
اتھ نہیں سندا کوئی وی گال اَج نادار دی
نئیں اتھاں محفوظ عزت کہیں وی عزت دار دی
کوئی آخر ظلم دی تاں انتہا ضرور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

———•••———

ہر نفس مہنگائی دی چکی دے وچ پسدا پئے
خون ہر بے کس دی لوں لوں دے وچوں رِسدا پئے
چٹ جیویں خوشحال تھئے، ہر فرد کوں ڈسدا پئے
حال توں بے حال پاکستان دا مزدور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

ظلم دی چکی ایویں یارو اگر چلدی رہئی
بھا غضب دی بے گناہ دے سر اتے بلدی رہئی
قوم استبداد دی بھٹھی دے وچ جلدی رہی
ساڈی خوشحالی دی منزل دوستو وَت دور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

سہندے رہے ہُݨ تئیں بہوں ظلم وستم جور و جفا
غم نسے بھلݨاں ایں وطنِ پاک دی تنصیف دا
زخم ایجھاں، قوم ہرگز کھا نہیں سگدی ولا
قوم ڈِٹ بازاں دے ڈِٹ چاوݨ توں ہُݨ معذور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

ظالمو! ہݨ قوم دی آواز دَب سگدی نہیں
بجھ گئی شمع تہاڈی، ہݨ ولا جگدی نہیں
قوم ہے بیدار، ڈِٹ بازاں دے ڈِٹ لگدی نہیں
اج وطن دے پیار وچ سرشار ہے مخمور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

بوجہل کوں وی وڈا علم و عقل تے ناز ہا
بولہب کوں خواہ مخواہ اپنی شکل تے ناز ہا
دوستو! شیطان کوں اپنے عمل تے ناز ہا
بݨ ڳیا او لعنتی، جو سرکش و مغرور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

ہُݨ نفاذِ دین باہجوں بچ نہیں سڳدا وطن
کر ڈیوو سیراب لہو دے نال اپݨا اے چمن
اَوَ نکل آوَ ولا سر دے اُتے بدھ کے کفن
کوئی بڈھا ہے، جواں ہے، بال ہے، مستور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

بند کر ڈیسوں اساں ایں پاک دھرتی تے شراب
سود، جواء، فلم، چکلے، ناچ تے چنگ و رباب
قاتلانِ سرزمین پاک توں گھنسوں حساب
قصرِ استبداد کوں کر ڈیوݨا ہُݨ چور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

رل کے آکھو دوستو !اسلام زندہ باد ہے
پاک دھرتی کوں اساں کرݨا وَلا آزاد ہے
نال ساڈے اَڄ خدائے پاک دی امداد ہے
نال ساڈے مصطفیؐ ہے تے ربِ غفور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

—•••—

جیت حق دی انشاء اللہ آخر ہوسی دوستو!
جابر حاکم ٹِک پڑھپیاں خون روسی دوستو!
ظلم دی چکی ولا کوئی نہ جھوسی دوستو!
پھیلسی چودھار دینِ مصطفیٰؐ دا نور ہے
ساکوں لبرل ازم نامنظور، نامنظور ہے

...

قطعات

در حقیقت نیں عصر بے چہرہ
ساڈا اپنا ونجیج گئے چہرہ
کون اصلی ہے کون نقلی ہے
چیتا رُل گئے وٹیج گئے چہرہ

———•••———

سوچ اپنی خیال اپنا ہے
ہر نظر وچ جمال اپنا ہے
کون کہیں دا جواب سُندا ہے
ہر زبان تے سوال اپنا ہے

بیت

رہزن پھرِن اُتاولے، گھن گھن بہوِن ڈھوہ
لُٹّن روز مسافراں، جنگل، جوہے، روہ
ہاڑ ہووے یا پوہ، پوّں اٹھاراں رہزناں

——•••——

ہکڑے چور جو رات کوں، سندھ ڈِے لُٹّن مال
بئے اور چور جو رہک دے، بُگھے مارن پال
کر کر کوڑ پلال، لُٹن دولت مُلک دی

رنگِ بہار

لوک آہدنِ بہار آئی ہے، کلی کلی تے نکھار وَسدا پئے
نویں شگوفے شجر کڈھیندے پے، چمن چمن تے خُمار وَسدا پئے

بلبلاں گا رہیاں نغمے، کوک کوئل دی رَس گُھلیندی ہے
روح فزا ہے پپیہے دی پی پی، زونک بھنورے دی من ٹھریندی ہے

سُر ملا ملا کے خوشنوا طائر، ٹِنگری ٹِنگری پُھدک پُھدک پہندے
چُہک چُہک پئے رُوح وِندلیندے، گیت رنگلی بہار دے گاندے

رواں دواں ہے اج رگ وپے وچ ، خون بݨ کے بہار دی مستی
آسے پاسے فضا معطّر ہے ، پھُل دی خوشبو وی تھی گئی سستی

پے گئیاں پپلیں اتے پینگھاں، جھوٹ رہیاں نے اَدھ کھلیاں کلیاں
کیف آور ہوا پئی گھلدی ہے ، سنگ سینگیں دے سینگیاں رَلیاں

گنگناندیاں پیار دِے نغمے ، اپݨے وطناں دو ول پیّاں گونجاں
نال سینے رَلا کے بچڑیں دے، رَج لہیسن سفر دیاں موجھاں

ہک میں ہاں بے آسرا پنچھی ،قید پنجرے دی پیا بھیندا ہاں
کئی بہاراں گزر گئیاں یارو خون روندا جگر جلیندا ہاں

کئی بہاراں گزر گئیاں ایویں کئی بہاراں پیّاں گزر ویسن
راہ ڈیہدئیں سجݨ پیارے دا، اکھیں رو رو کے رَت پگھر ویسن

گیت گاندِن جاں خوشنوا طائر، دل دے اُلھڑے زخم چریندے ہن
نیر وَگدے لہودے اکھیاں توں، جتنے روکاں وَدھیک تھیندے ہن

بھالگی ہے حسیں جوانی کوں ، دھو نہہ دُکھدا ہے دم گھٹیندا ہے
پا کے جھاتی صیاد ول ویندے ، ڈیکھݨ آندے موئے کہ جیندا ہے

اوندے کیتے دعائیں منگدا ہاں، قید کر کے جو ول نہیں آیا
روگ لا یا میڈی جوانی کون، مرغِ بسمل دے وانگ تڑپھا یا

میں جو روندا تاں پھُل وی روندے ہن ، لحہ لحہ بہار دا روندے
چندر روندا ہے نال تارئیں دے، لخت لخت دلِ زار دا روندے

ہوک اٹھدی ہے درد وَدھدا ہے، اٹھدا اں پہنداں جگر تے ہتھ رکھ کے
موت کتنی حسین تھی ویسی، او جو روسی قبر تے ہتھ رکھ کے

جھڑے تسے شراب الفت دے، خون اپݨے جگر دا پیندے ہن
لیندے چر کے دلاں اتے کاظم ، کتنے ظالم حسین تھیندے ہن

•••

قطعات

توں جو آسیں بہار آویسی
بے قراراں قرار آویسی
تیڈی قسمے کماٹیں چہرے تے
توں جو آسیں نکھار آویسی

———•••———

کون آکھے اوکوں جفا ناں کر
بے خطا آپ رکن جدا ناں کر
تیڈا عاشق ہے کوئی مجرم نیں
اینکوں بے جرم سزا ناں کر

بیت

ہر کرسی تے ماری پیٹھن، جیہے چتر ے چور
ہر متھے دی تختی اتے، لکھن تخت لہور
وڈ کوتھے پرُخور، کھاون ناساں مار کے

گوگڑ گھلکی خان دی، پی پی رہک دا لہو
ہج کیا کیتس لئی کھڑے، خلقت کوں ٹھڑ کو
مچھیں دا ٹرکو، پونگاوی ناں چھوڑیوس

گیت

سِکھ عادت درد ونڈانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی
کر کوشش پیار وَدھانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

توں رنج ملال بھلا سگدیں، دشمن کوں گلکڑی پا سگدیں
کرِ ہمت بھا وسانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

میڈے رب تاں اے فرمایا ہے، تیڈا اُکئی مفلس ہمسایا ہے
پہلے کر کئی اوندے کھانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

پہلے اے نبویؐ فرمان سمجھ، انسان کوں توں انسان سمجھ
کر کوشش خود کوں پانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

تیڈی اَکھ وچ شرم حیا ہووے، دل شیشے وانگ صفا ہووے
تہذیب ہووے الوانوݨ دی، چَس تاں ہے عید منانوݨ دی

تیکوں دین دے نال پیار ہووے، تیڈی مُلک تے جان نثار ہووے
کر ہر دم ملک بچانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

ناں عید ہے روح دی خوشیاں دا، ڳل لانوݨ سجݨاں رُٹھیاں دا
کر کئی سانول ڳل لانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

جے تَیں سجݨاں دی دید نہیں، او تیئں کُئی عید وی عید نہیں
کر جلدی ڈھولا آنوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

پردیس تیں وطن بنا چھوڑیے، اَساں سِکدیں سال لنگھا چھوڑیے
کر کاظم مونجھ ونجانوݨ دی، چَس تاں ہے، عید منانوݨ دی

...

O

کے تئیں برف دا موسم رہسی کے تئیں گُھلسن سرد ہوانواں
دُھپ نِکھتی تاں برف پگھرسی ،پانی کڈھسی چھل دریانواں

گنڈکاں وی اَن بالک تھیندئین، کالے کالے بدل اُٹھدن
تیَّخ راتیں دا سارا پوہریا، کر ڈیندے تہبار ننانواں

یارو کُئی تاں ڈسو اجکل، لوک پئے کیوں بارود رہیندِن
بے غیرت، بے رحم، لٹیرے، بچڑے کیوں چڑیندئین مانواں

مینہہ دا چھویاپٹ گئے گھر دیاں رات وَڑیندھیَں سُودھیاں چھتاں
کندھیں ڈلیئے کھولے دے وچ،کیویں بُجھے ہال بِلھانواں

جیکر کھلاّں اپنڑے لیکھے، جیکر رونواں اپنڑے لیکھے
ہر کُئی اپنڑے آپ ءِچ غرق ءِ، کیکوں دل دا حال سُنڑانواں

کوچے کوچے، گلی گلی، زہر دیاں لکیراں ہوئین سبیلاں
دھپ دے سڑیئے تسے گھر و موت کنوں کیویں بچوانواں

بے مقصد، بے فیض کتابیں دا بنڈل ہے بال دا بستہ
پیو حیران اے، پنج سالیں دے بال کوں چانواں بستہ چانواں

رات اندھاری اَوجھڑ رستہ، قدم قدم تے نانگ وَٹھونہیں
اکھیں ڈیوے بال کے کے تئیں ،ساہ دے سُر تے حُدی گانواں

کاظم مفلس رَہک دا پوہریا خان دے کُتے بِلّے کھا گئے
بکھ توں لاغر پھل بالیں دیّاں ہاں پھلیندیئین ٹھڈڑیاں اہواں

•••

قطعات

سانوݨ اَئے توں مگر نوھیں آیا
گالھ کیا ہئی جو گھر نوھیں آیا
یا زمانے سِکھا ݙتے تیکوں
یا ہوی کہیں دا ݙر نوھیں آیا

بے سہاریں دا آسرا بَݨ وَنج
ٻڈدیں پیڑئیں دا ناخدا بَݨ وَنج
زندگی وَت ہے زندگی تیڈی
توں ہر اک دل دا مدعا بَݨ وَنج

بیت

محنت کر کر تھک گئیاں، جٹ دیاں ہڈیاں چور
آیا ٹانڈے بھن گیا، بد فطرتا سُور
عادت توں مجبور، ہر رچیا، بدخصلتا

———◆◆◆———

ہتھ کمصلاں شاہیاں، مرن بُکھ اصیل
ماریا در انصاف دا، منصف گچھ زنبیل
قاتل وات وکیل، سولی بے تقصیر کوں

گیت

ریڈیو پاکستان ملتان کنوں نشر تھئیل　　　　آواز: اسلم ساجد

رس مٹھا مٹھا کنیں وچ گھول سجناں
بو ل سجناں دے مٹھے بول سجناں

پیارے ءِ دے پیاریاں پیاریاں جائیں نمھیں بھلیاں
نجیاں دیاں ٹھڈیاں ٹھڈیاں چھائیں نمھیں بھلیاں
چنگاں ہو ندا توں وی ہونڈوں کو ل سجناں
بول سجناں دے مٹھے بول سجناں

دریا کنارے پھٹیاں ساویاں ساویاں کانہیں وے
چھیڑوں ہا مہاگاں پا کے باہیں وچ باہیں وے
دنیا نہ بھنے ساڈے بھول سجناں
بول سجناں دے مٹھے بول سجناں

جگ جگ جیویں شالا میڈی جند جانیاں
سانب سانب رکھیاں میں تیڈیاں نشانیاں
ڈتی تیڈے پچھوں جند گھول سجناں
بول سجناں وے مٹھے بول سجناں

گیت تیڈے پیار والے ہر ویلھے گانواں میں
آنویں توں جو سوہناں سیئناں ڈکھڑے سنانواں میں
لحظہ لحظہ سولی تے نہ تول سجناں
بول سجناں وے مٹھے بول سجناں

راتیں ڈینہاں کاظم اساں بھالے تیڈے بھالنے
اکھیاں دے ڈیوے تیڈے راہیں اُتے بالنے
توں وی کڈی قدماں کوں چول سجناں
بول سجناں وے مٹھے بول سجناں

•••

قطعات

کر کے یادیں دا میل بیٹھے ہیں
گھت کے دلڑی دی ویل بیٹھے ہیں
ڈیوا بل پووے پیار دا کاظم
پا کے اکھیاں دا تیل بیٹھے ہیں

———•••———

اَج زمانہ خلوص دا کائینی
پیار الفت دی او فضا کائینی
جیندی ڈیبک دے گنڈھ پیسے ہن
اوندا پیو پیو، بھرا بھرا، کائینی

بیت

نگری اودھے رام دی، ناانصافی دا گڑھ
قدر نہیں قانون دی، ہر کرسی تے اٹ پڑھ
جتھ لوڑھا چڑے رڑھ، اتھ کئیں سُکھی جیوناں

———•••———

نور پُورے دی وستی تے، نور پُورے دیّاں گئیں
اوہے چور چلاکڑے، اوہے سڈیندِن سئیں
ڈیون کیکوں دھئیں، کرے کون انصاف وَت

O

اساں جیکوں ہے کیتا پیار اپنٹی زندگی وانگوں
مگر او شخص لنگھدے تھی پرونہاں اجنبی وانگوں

امیرو جے کڈہیں غربت امیرت اللہ وسی ہے
نوھے کیوں جاندے وت آدمی کوں آدمی وانگوں

میڈے سرتوں سہاریں دی زمانے چھک گھدی چادر
میڈی گزران، اجکل ہے اتھاں رنڈڑ دی دھی وانگوں

غریبت ہم مگر خودار ہاں جھکنڑ نمھیں سکھیا
علامت ہے قناعت میڈی فقر بوذری وانگوں

اجو کی زندگی ایں ہے جو ساہ نکدے نہ دم ولدے
میں بس چاتی وداں مونڈھیں تے اینکوں مانگی وانگوں

میں شاعر ہاں میڈے ہر شعر دا ہر لوظ سچا ہے
نہ ڈِٹ ہے ذاکریں وانگوں نہ پھند ہے مولوی وانگوں

تیڈے ڈینہہ رات دے واعظ ڈراوے ساہ سکئی قیندِن
حرام اتھ کرڈِتے جیوݨ، تیئیں پنڈ دے چودھری وانگوں

یزیدِ وقت جتنے وی توں کر سگدیں مظالم کر
مگر ثابت قدم ہاں میں حسینؓ ابن علیؓ وانگوں

چلو وت وی رکھوئیں تاں تند تعلق دی سلامت ہے
میکوں لگدی ہے تیڈی دشمنی وی دوستی وانگوں

سنجاݨ اجکل کریجے تاں کریجے کیویں بالیں دی
نہ ہِن اے چھوکرے وانگوں نہ ہِن اے چھوکری وانگوں

زمانہ سُݨ کرئیں آواز میڈی وجد وچ آندے
مگر کاظم ہے خالی پیٹ میڈا بینسری وانگوں

گیت

جھپ آنونڑ دی کئی کر سانول، تیں باجھوں ویساں مَر سانول

تیڈے ناتویں اکھیاں وِکیاں ہِن، تیڈے راہ تے دِیداں ٹکیاں ہِن
لَہہ پَرت کے خیر خبر سانول، تیں باجھوں وَیساں مر سانول

سِک سِک وچ سانونڑ گزر گئیم، ڈُا کھل کھیڈن دا وِسر گئیم
ہُنڑ کھاندم سنجڑاں گھر سانول، تیں باجھوں ویساں مر سانول

تیڈے ہجر دے جھورے کھا گئے میں، رَت رووݨ دید ونجا گئے میں
لَہہ اکھیاں وچ گئے چِر سانول، تیں باجھوں ویساں مر سانول

سانونڑ ہے میگھ ملھاراں ہِن، کاظم چودھار بہاراں ہِن
ہم دل دا ویڑھا بَر سانول، تیں باجھوں ویساں مر سانول

قطعات

کوئی مفلس دا آسرا کائینی
بے نوائیں دا ہمنوا کائینی
اج ہے زردار دی دُھمک ایویں
اے خدا ہے، ایندا خدا کائینی

—— ••• ——

وَت ڈِراکل رات جھنڈ کھولݨ لگی
نانگ وت پیریں دے وِچ سُرکݨ لگے
کڈھ کے اندھی کھئیَ توں سر رِچھنی دے پَھل
ماکوں آندا ڈیکھ کے ہُرکݨ لگے

بیت

کِتھن رُتاں سانوٹیاں، کِتھن میگھ ملہار
تسی بھوئیں دمان دی، دم دم کرے پُکار
وسے مینہہ چودھار، وانج فقط دامان نال

—•••—

پیریں ریت انگارڑے، سر تے قہر دی دُھپ
چھ پاندھی دی پھرکٹیں، منہہ تے تریہہ دی چُپ
کھیڈے وا لک چھپ، آ گی محض روہیلڑا

O

میں توں ودھ پرستار ہیا ہگول گھنا
کوئی مخلص تے وفادار ہیا ہگول گھنا

میں تاں منصور ہاں سولی توں ڈرا نہ میکوں
کوئی آزار دا اوزار ہیا ہگول گھنا

میں تاں پاگل ہاں تیڈے پیار دے قابل کائینا نہہ
وت کوئی یار سمجھدار ہیا ہگول گھنا

ہک زمانے میکوں رَج رَج کے اجاڑیئے، توں وی
ظلم چھ گیئے تاں کوئی یار، ہیا ہگول گھنا

زخم تے زخم تھئین ڈات نمھیں اُف تین کیتی
وانگ میڈے جو جھلے وار، ہیا ہگول گھنا

ہک توں ہک ودھ کے اتھاں نیک تاں لبھسن کاظم
میں جیہاں کوئی گنہگار ہیا ہگول گھنا

قطعات

توں جو قطرہ ہیں سمندر تھی وَنج
آبِ نیساں ہیں تاں گوہر تھی ونج
تیڈی آوارگی رُکھن نہ لہیۓ تیکوں
ٹاپ کے ذات دا جنگل اتے گھر تھی ونج

——•••——

ساوے کچوچ وَنڑ دی کنواری جھمیں شاخ تے
کگھ چُنڑ پچُھنڑ کے میں جیڈاں وَت آلھنا بنڑیۓ
بجلی ڈھٹی تاں تاڑ کے اُونہہ ساوی شاخ کوں
افسوس ہم جو میں رِیہاں وَت آلھنا بنڑیۓ

بیت

سجھ وِیٹیاں ایں نفرتاں، بنّی اَنگارے ریت
روہی پَرم پریم وچ، تریہہ دے وسوں کھیت
بُھل گئے کھیڈن ہیت، روہی واس پریت دی

اُبھے لمیں شوکدن، بُکھ دریا دے گھاٹ
کھاوے وَل وَل گوتڑے، ہر اَٹ پَھر اَٹ جاٹ
کے تیں مارن باٹ، بکھے پیٹ غریبڑے

O

منصف دوراں توں خوش کر وقت دی سرکار کوں
میں انا الحق آکھ کے چُمنْے فرازِ دار کوں

زندگی اول فنا ہے زندگی آخر فنا
موت دی ہِک چِنگ بَہوں ہے زندگی دی بار کوں

سر تے سجھ اُئے ، ڈِے گئے اپنْا پچھانواں وی جواب
ڈِوہ کیوں ڈِیواں ودا کہیں درخت کوں دیوار کوں

ہر کوئی میکوں ہِکّلا چانْ کے ماری گئے
بے وَسوں سہندا رہیاں سینے تے ہِک ہِک وار کوں

کھوٹ ہا تقدیر دا یا ہامیں ہمت دا قصور
فاصلہ اتنا تاں کائیناہ پار تے اُروار کوں

ہر کوئی اپنے چھَمنّے تے گُھنبھانْی چئی گھڑے
کون ہَکلیندے میڈے سر کِن غمیں دی چھار کوں

قتل تھی ویسن بھرئے بازار وچ کئی بے گناہ
توں میان ءِچ رکھ ہمیشہ حسن دی تلوار کوں

جے کڈہیں چھندیں گزارݨ زندگی جھئیں زندگی
آپݨے قابو دے وچ رکھ وقت دی رفتار کوں

رُل ڳئیاں کاظم میں اپݨی ذات دے جنگل دے وچ
سِک ڳئیاں ڈیکھݨ کیتے میں چندر دی مُسکار کوں

قطعات

ستم دی رات وچ سوجھلے کیتے
کڈہئیں کڈہئیں تاں گریڑے وی جالنے پوندن
سڑول بجلیں کوں کوئی ونج کے سمجھاوے
جو ساوے وَݨ تے تاں پکھیں دے آلھݨے ہوندن

—•••—

بہوں اڑانگھے وفائیں دے مرحلے ہوندن
قدم قدم تے جفائیں دے سلسلے ہوندن
غمِ حیات کڈہیں غمِ حبیب کڈہیں
نحیف جان کوں وَن وَن دے سُو کلے ہوندن

بیت

جَبر دی جُو دے رَہک تے، اچ ءگئی ایویں بݨ
مَلّن ہتھ افسوس جیوں، تیز ہوا وچ ولݨ
کے تیئں مارن تݨ، واسی جبر وسیب دے

———•••———

گلشن گلشن پئی گرے، اِچ کل راج خزاں
سکے پتر پیٔ کھڑکدن، پھلیں دا نئیں ناں
درختیں گریکن کاں، بُلبل بُھل گئے بولیاں

O

آپوں ڈاہڈھا یار بنایا کینہہ لیکھے
اپنا چین سکون وِنجایا کینہہ لیکھے

اوکھے ویلھے کنڈ ڈِکھا گئے سارے یار
سُوکھے ویلھے سینے لایا کینہہ لیکھے

عمراہ ساری تاں بُھروایا گنڈیں تے
قبر کوں پُھلیں نال دَھنوایا کینہہ لیکھے

پانی دا ہِک گُھٹ سَمندر ڈِتا نئیں
بھج بھج اپنا حال وَنجایا کینہہ لیکھے

اَجکل باجھ سفارش سروس ملدی نئیں
وَت مفلس ہے پُتر پڑھایا کینہہ لیکھے

بو بارود دی کھا گئی خوشبو پھُلیں دی
چیتر بہار دا موسم آیا کینہہ لیکھے

پھُل دے قرب دی خواہش اَنت ادھوری رَہئی
گنڈیں نال جو پاند آڑایا کینہہ لیکھے

نانگ دا بچہ سچ ءِ ہوندے آخر نانگ
نانگ کوں کاظم کھیر پلایا کینہہ لیکھے

سرائیکی دامہاندرا شاعر

نادر سرائیکی ادب دا ماہتاب ہے
اے شعر دی جاگیر دا عادل نواب ہے

نادر دی شاعری دا تاں کوئی جواب نئیں
ایندے تے مستزاد مردِ لاجواب ہے

سچ تاں ہے اے جو ایندا ہر اِک شعر، ہر غزل
مٹھڑی سرائیکی دی مکمل کتاب ہے

لوظیں کوں ڈات حسنِ معانی دی اینہہ ڈتی
خود وی کتاب حسن دا اے انتساب ہے

لوظیں دے ساکوں ڈیندا ہے ہیرے تراش کے
ایندا قلم ازل کنوں گوہر مآب ہے

لوظیں دے رنگ برنگے پیالے بٹا بٹا
سوچیں دی مستوار رج پیندا شراب ہے

اے ہے سہاگ ساڈے ادب دی کنوار دا
ما بولی دی سفید لٹ دا اے خضاب ہے

بخشا نواں لباس غزل دے وجود کوں
ہر شعر اپندا کاظم مہکدا غلاب ہے

•••

قطعات

سچ دے رستے وی اے سچ ءِ جو اڑا نگھے ہوندن
کوڑ دی رہ کوں تاں سئے مرلی وَلا نگے ہوندن
میں نھیں اہدا، اے دنیا دی ہے مشہور اکھاݨ
چور مُلّاں دے گواہ، راکھویں بانگے ہوندن

ضمیر زندہ تاں وت گناہ و ثواب دی ہے تمیز باقی
سوال دا ہے شعور باقی، جواب دی ہے تمیز باقی
ضمیر مردہ، شعور مردہ، تے آدمیت دی روح مردہ
نہ احترامِ خدا، نہ اُم الکتاب دی ہے تمیز باقی

بیت

جبر دی اندھی رات وچ، قدمیں شوکن نانگ
اَدھی راتیں ڈیݨ پئے، اَندھے ککڑ بانگ
رکھو فجر دی تاہنگ، پو پھٹسی انصاف دی

بیشک سجھ لُکا گھِنِن، کالے کالے جُھڑ
ہرگز ایں نئیں تھیوݨاں، سوجھل ونجے اڑ
کے تیئں پدھسن پڑ، جُھڑ اپݨی گلوین تے

O

اَج دا سَجھ کیا گھر دو وَل گئے
وَیندئیں چاڑھی خون دی چَھل گئے

آہدن موت دا ہک پَل ہوسی
گِنڑ گِنڑ پَل پَل چیتا رَل گئے

سَکئیں کاٹھیئں بھا جَھپ رِگھدی
جسم دا بالنڑ ڈِہدئیں بَل گئے

ڈُکھ مارئیں کوں رگھل نئیں پَسری
سُکھ دا پل در آیا وَل گئے

کھمڻاں کھمیاں، گاجاں گجیاں
باکروال ہا کر جل تھل گئے

پینگھ وی اَن اسمان تے اُڈی
جھوٹن آلے بھوئیں وِچ رَل گئے

اَجھیں ویسئے وقت دے پتھر
کُٹا تھی سب شیش محل گئے

تھل دا پَندھ تاں میڈے پکھڑے
سجھ کیوں کاوِڑ وچ جل بَل گئے

منزل تاں ہئی سَڈ دے پَندھ تے
بَس پاندھی دا چیتا رَل گئے

ڈِہدئیں ڈِہدئیں دھمی دھمی
گھیں اَڑ وچ اَڑ یار پنھل گئے

ہِک ڈینہہ مِلیئم سُکھ دا ٹُکّر
تیڈے ڈِڈھ ءِ چ پئے گُڑول گیئے

کچّے گھر دی خیر خدایا
میہنہ دے وچ نناتواں رَل گیئے

چندرے کاظم روزہ رکھیّا
سال داتھی اج ہِک ہِک پل گیئے

آہ! نادر قیصرانی

ادب دا ہک بحرِ بیکراں ہا، او یار نادر
بلاشبہ نطقِ شاعراں ہا، او یار نادر

ہا خوب واقف او شاعری دے نزاکتیں توں
سخنوری دا مزاج داں ہا، او یار نادر

جہان اونکوں اگر سمجھدا ہے فرد، سمجھے
مگر حقیقت دے وچ جہاں ہا، او یار نادر

اوآپ توڑے گزار گئے دھپ تے عمراہ ساری
ادب پندھیڑو دے کیتے چھاں ہا، او یار نادر

اج اوندے باہجوں اے شہر لیہ اجاڑ لگدے
ہے جسم لیہ، تاں اوندی جاں ہا، او یار نادر

جے کا ئینی نادر، تاں محفلیں وچ اور رونقاں نئیں
سخن دی محفل دا روح رواں ہا ، او یار نادر

دعا ہے ربِ جلیل جنت مقام بخشس
خلیق ، مخلص ، تے خوش بیاں ہا ، او یار نادر

میں اوندی عظمت کوں کیوں نہ کاظم سلام آکھاں
ہاں، تاجدارِ سخنوراں ہا، او یار نادر

قطعات

اپنڑیں پیریں تیں اچاں میکوں کھڑا تھیونڑ تاں ڈے
زندگی! پورا میڈا کُئی مدعا تھیونڑ تاں ڈے
اے غمِ ہستی! ذرا تھیونڑ تاں ڈے تسکینِ دل
میکوں اپنڑی ذات کن، خود آشنا تھیونڑ تاں ڈے

———•••———

اللہ سئیاں تیڈے مفلس اٹھ پھر بندے کتھاں ونجن
گھر یں کوں بھا لگی ہا سے جنگل کوں وی بھا لگ گئی ءِ
ڈُکھنڑ لگے خوش تھی گئے ہیں ہُنڑ پیڑی وَنج کندھی لگسی
کندھی تئیں تاں پہنتے نہسے ،کندھی کوں وت ڈھا لگ گئی ءِ

قطعات

زندگی کیتی وفا ملسوں ولا
جے کڈہئیں چاہتا خدا ملسوں ولا
مل نہ مل منہ۔ نال دل ٹُھپئی تاں کر
بس ایھو کجھ آکھ چا مِلسوں ولا

———•••———

اے ہنجوں مُک ونجن ممکن تاں کائینی
سمندر سُک وَنجن، ممکن تاں کائینی
تیڈے اکھیں وچوں، میت میڈی تے
ہنجوں ٹِک ٹِک ونجن ممکن تاں کائینی

قطعہ

ڈینہہ وی ہے اوپرا رات وی اوپری
موسمیں دا سفر اوپرا اوپرا
نرگس و لالہ و نسترن اوپرے
باغ دا ہر شجر اوپرا اوپرا

جئیں ڈیہاڑے دا اے راحتِ قلب و جاں!
تھی ڳئیں بے خبر، اجنبی اجنبی
میڈے شام و سحر اوپرے اوپرے
میڈے لو میڈا گھر اوپرا اوپرا

بیت

تھر وَسدے تھر و چڑی، متھڑے لکھیو نیں تَس
بونگن ڈِوآ ڈِہا گرڑے، مینہہ وَسدا نھئیں خَس
ڈِس فقیرا ڈِس، کڈاں وسی مارٹے

—•••—

تَسئیاں مانواں مارڈیاں، تَھڈیں کھیر نھئیں وَدھ
پال گھنگھوٹیں ڈِسکدے، ہِک بیئے کوں وَدھ
شکل نِتھیں رَہی اَدھ، بُکھ توں پِلکدے پالٹیں

—•••—

تِیڈے پُونگن رات کوں، جھل جھل تَس دی مار
رَہ گیئے جیونڑ جوت دے، جیوں ڈِینہہ بُس ڈِوچار
دَھنّی بھلی کر وار، بھیج ہاں بارش خیر دی

—•••—

سُکیئے ٹِبھٹیں ٹوبھٹیں، پاݨی رَہی نہ پھینگ
لاݨے، بوئیاں پھوگڑے، تھئے مَر کھوڑے بھینگ
گل وِچ پئی پڑتینگ، کال گُریہہ تھروچڑیاں

———•••———

نِیرے وَہ وَہ سُک گئے، تھئی نہ وَل برسات
تھَل رُل موئیں دی رات دی، تھیسی کڈاں پربھات
چندڑی سوئیں وات، تِل تِل موئے تھروچڑیاں

———•••———

وَہندا ڈِھم ریت دا، دھرتی تے دریا
ہِک پاسیوں ہَن ننگے پیریں، ہِک پاسیوں ہَئی بھا
گُروی رَہئی نہ جا، بلدی ریت دے وَہݨ دی

———•••———

کھیڈݨ بھُل گئے بالڑے، نچݨ بھُل گئے مور
لڈ ییٔے پیٹھن گُرسئیں، ٹھگ، لُٹیرے، چور
کے تیئں کُرسی ٹور، تھر ءِ چ موت دے رقص دی

———•••———

تھر دی جُو وچ کھیڈ دِن، بُکھ دے پا ءِ گل دیہہ
بال غریب تھر وچ اٹیاں، ڈیوِن بھانویں پھیہہ
ساکوں کہڑی چھیہہ، مَر دِن، سارے مَر وَنجن

———•••———

چھلّے پُو چھ پئے کھیڈ دے، کُرسی دے ہَسوار
وَل وَل گھِن واریاں، چھلّے دے کھِڈکار
مِلدی پئی ءِ مار، بس رعیّت مظلوم کوں

———•••———

روہی رنگ رنگیلڑی، اَئی ڈِیٹیں دے وات
لگدے لگدئین اَوتریاں، سَکّیاں سوتر، مسات
ڈِینہہ ہووے یا رات، گھڑی گھڑولی کھیڈ دیاں

———•••———

وَنڈے رِکتونی واہ رَبّا ! پینگھیں جھوٹن نانگ
ست بھِرئی نہ ڈِیوے جھوٹا، متھے وِچ جَس ڈانگ
مہدی سَئیں دی تاہنگ، آوے گھِن انصاف کوں

———•••———

اَپنے ہتھیں وِچھن گئی ءِ ماتھنج پینڈے پال
بگھ ہر شئے کوں کھا لتھی، بندروں کھُل گئے مال
رَہئی نھئیں ڈِوئی نال ڈِال، یاریں یاریاں پالیاں

———•••———

تھَر دے ٹوبھے سُک گئے' وَسوں تریہہ دے ماڑ
بُکھ وَھمالاں کھیڈدی' دَردوں نکلے دھاڑ
بَس ڈِتے نِس ساڑ' کیا لاٹے کیا پھوگڑے

———•••———

لولی ڈیوے صَبر دی' بَہہ جھولی وچ پا
نَس نہ لوڑے ساڈڑا' ٹھڈڑی' تُڑی دا
ریت اساڈی ما' ما بچڑے نھیں کھاوندی

———•••———

شاخوں تُرٹ تُرٹ ڈھہَن پئے' باغ میڈے دے پھُل
کر کر وَین پئی رووندی' بے وَسّی بُلبُل
راز گیو وِیں کھُل' گُجھا دشمن کون ہے؟

———•••———

کون بھیجیندے بوری بندلاشیں دی سوغات؟
گلی گلی شہر دی' خونو خون ہیہات
پٹی پیٹھن وات' جتھوں ہِک ہِک موڑ تے

———•••———

گمّیں وی انسان ہن' سُن وڈیرا سئیں!
او رووِن توں کھِل ودا' لِکھیا نھئیں کتھئیں
لگیوَ آہ کیڑہیں' ڈو گز بھوئیں نہ مِلسی آ

———•••———

کیا تھی پیا' غریب ہیں' حق نہ اَپنا چھوڑ
تیکوں خان دی لوڑ نھئیں' خان کوں تیڈی لوڑ
ڈیوِنس بانہہ مروڑ' کھَس گھِنِس حق آپنا

———•••———

نسلیں توں بھت لیکٹے، بَن گئے بھتّہ خور
لُٹّن چِٹّے ڈِینہہ کوں، ظالم راکھویں چور
کے تئیں ٹُرسی ٹور، چوری، بھتّہ خوری دی

———◆◆◆———

بدلے مینہہ دے مارتے، وَسدی پئی ءِ ریت
چاپے مارڈے واسیوں، گنّی کر گئے سَیت
تُس توں مال سمیت، مَرن مر تیچے مارڈے

———◆◆◆———

قیدی تھی کے رَہ گئے، بچّیں سُودھے رَہک
بھنّے بَڈّ جیئں رات ڈِینہہ، روٹی باجھ ہلاک
یا پشواز پُشاک، کھیڈن خان دھالٹیاں

———◆◆◆———

پلیئے گُروؔ چیلڑے پی پی ہیٹیئیں رَت
چھوڑیاں ایں اَن گردناں، جیوں گینڈے دی لَت
ڈِہڈھئیں گھتیئے ہَتھ، چیکن وانگ ہکلونگڑیاں

———•••———

ڈُس ہاں عرشاں والے آ، سَچّیا رَب رَحمان!
کیا سچ ہے جو دَہر وچ، گمّیں نھئیں اِنسان؟
مَلِک، مہر تے خان، بس اِتّھے اِنسان ہِن؟

———•••———

کھا کھا گُروؔ چیلڑیاں، گردناں چھوڑیاں آن
کلھ تئیں ہَن جو پیر ڈے، اج بھٹّیے پَردھان
اے ظالم اِنسان، کہیں دے سوتر، مسات نھئیں

———•••———

لولی

لولی ڈِیواں لال کُوں نِکڑے نِکڑے بال کُوں
ڈِیواں لولی' ونجاں گھولی

جوڑ سَمانواں بال کوں پینگھے پھُل گُلاب جھئیں لال کوں پینگھے
لولی ڈِیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈِیواں لولی' ونجاں گھولی

اَنگلِن ٹُرسی پَونڑے پاکے سِہرے پَیساں گھوٹ بنٹا کے
لولی ڈِیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈِیواں لولی' ونجاں گھولی

جیوِن جوڳا گبھرو تھیسی امڑی جیکوں ڈِیکھ کے جیسی
لولی ڈِیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈِیواں لولی' ونجاں گھولی

ما دے کھیر دا ماݨ رکھیسی مُلک توں جندڑی گھول گھُمیسی
لولی ڈیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈیواں لولی' ونجاں گھولی

آڈھ وَڈیر سمایا پینگھے اَمڑی چَنْدڑ جھٹایا پینگھے
لولی ڈیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈیواں لولی' ونجاں گھولی

کاظم ' جیوے لولئیں والا مِٹھڑئیں مِٹھڑئیں بولئیں والا
لولی ڈیواں لال کوں نِکڑے نِکڑے بال کوں
ڈیواں لولی' ونجاں گھولی

•••

شاعر ہفت زبان

(حضرت خواجہ غلام فریدؒ)

کوٹ مِٹھن دے سائیاں   تیڈی ہر دِل دے وچ جاہ
فریدن واہ، فریدن واہ

توں بے مثل سرائیکی شاعر   توں ہیں سُخن دا شاہ
فریدن واہ، فریدن واہ

شاعر ہفت زباں کہانویں   ہر مَن موہیں، ہر مَن بھانویں
پیت، پریت دی ریت سکھانویں   تیڈے شعر گواہ
فریدن واہ، فریدن واہ

شعر تیڈی جاگیر فریدن   عشق دی ہن تفسیر فریدن
توں عشّاق دا پیر فریدن   چُمن تیڈی خنگاہ
فریدن واہ، فریدن واہ

عشق حقیقی رمز پچھاݨیں
مدنی سِر دا سئیں کر جاݨیں
بس ہِک الفوں حرف سنجاݨیں
ہِک دی سِک ہر ساہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

تیڈا ہِک ہِک بول مثالی
تیڈی سوچ ریا توں خالی
سوہݨا کوٹ مِٹھݨ دا والی
تیڈی تیز نگاہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

کافی دا ہر لوظ بُلیندے
جیوݨ جوت داڈھنگ سکھیندے
ہر دم اَنگ اَنگ وچ بھڑکیندے
عشق دے مَچ، اَڑاہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

تیڈے سُخنے ہر مَن بھاوِن
پرِم پریت دی رِیت سکھاوِن
عاشق تیڈیاں کافیاں گاوِن
بھر بھر ٹھڈھڑے ساہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

پیار دی خوشبو ہِک ہِک لفظوں عشق دے سُر ہر شعر دے سازوں
جو دَم خالی یار دی تاتوں سو دَم عینؑ گناہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

روہی، راوے تُں مَن بھاتے رکڑ، کنڈیرے، پُو ئیاں، لاٹے
چٹیاں، مٹیاں سالھیں، بھاتے ڈِوٹے، ڈِنگڑے راہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

تیکوں ہر صورت وِچ ڈِسدے سوہݨے یار مِٹھل دے جلوے
ہر جا تیڈے عشق دے چرچے ڈِتڑو پریت نبھاہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

ہُݨ وی پیلھوں پگدیاں رہندیئن چُوٹیاں چُݨ چُݨ تھکدیاں رہندیئن
سینگیاں دَم دَم تکدیاں رہندیئن وَل وَل تیڈی راہ
فریدݨ واہ، فریدݨ واہ

رکھسی تیکوں یاد ہمیشاں روہی تیڈی شاد ہمیشاں
تُوں سُخنیں دا شاہ کاظم ' زندہ باد ہمیشاں
فریدنڑ واہ' فریدنڑ واہ

—O—

کافی

بھولیاں اکھیاں کتھ ونج اڑیاں   ہُݨ کیوں وسدئین ساوݨ جھڑیاں

گالھی گملی گجھ نہ جاݨاں   بس ہک پیار دا لوظ سنجاݨاں
او من بھاݨاں میں مَن بھاݨاں   کیا پچھدو وَݨ سینگیاں اڑیاں

تار چنانہہ تے میں منتاری   گئی تولھا نہ کولھ سنڈاری
یار وی پار تے رات اندھاری   سر تے ڈُھڈھیاں اوکھیاں بٹیاں

ہار سنگھار نہ اصلوں بھاوے   جے تیئں گھوٹ پنّھل نہ آوے
ناگ ہجر دا ڈنگ چلاوے   وَنگاں بَݨ گئیمیں ہتھ کڑیاں

مہندی دا رنگ بکھرا بکھرا   سُرخی کجلا پھکڑا پھکڑا
روگ اندر دا تکھڑا تکھڑا   ہجر دی بھا وِچ سَڑیاں سَڑیاں

کیچ دا راہ گلیندی رہیاں   پیراں چھالے کپڑے دھئیاں
کلھڑی تھل مارو وچ موئیاں   جیندی جاگدی قبریں وڑیاں

غزل

شکّل جے بے اُچّی ہووے گالھ کریجے چَج دی
اَج کل کُئی وی چلّت کائینی سانول سکھٹی دھج دی

اُڈز کُوں ڈیکھو اوتری موئی دا ہِک ڳِٹھ پیٹ وی کائینی
کھاوݨ ڈیکھو مَچھلیاں کھا کھا کوتِھل مُول نہیں رَجدی

جیوݨ جوگا' جیوݨ سانگے ایں ہرگز نہیں ٹھہندی
تُوں وی بھَج پو اُونہہ پاسے جِیں پاسے خلقت بھَجدی

بُکھ دیاں ماراں پی پی مُفلس ٹرݨ دا ڈِا وی بُھل گئے
ٹِیڑیاں او مریندِن جہڑے کھاندِن روٹی رَج دی

گُزریئے گلھ دیاں گالھیں ڈَس ہاں' کے تئیں یاد رکھیسِن
آندے کلھ دیاں کلھ پیاں تِھیسن بس کر گالھ توں اَج دی

پیکیئیں دا نہ پھکّا رِہیا تُرتّا ماݨ سُرتیجیں
دَھرموں کرموں چھُڑ وَیگّل ہے نوّیں نَسل اَج دی

آپ کُوں سَوّا سیر سمجھ کے ہر ہِک جَمیا بیٹھے
اَج کل کُئی وی چِلّت کائینی وَت پَروݨ تے چھج دی

سِندھو مَت ہے دَھرم اساڈا راجہ داہر مُرشِد
وَت کیوں دین اِسلام دی اتھاں ہر دم مُرلی وَجدی

جے کر مُنکر تھیسوں تاں وَت بے دَھرمے سَڈویسوں
اَج کل کُئی وی چِلّت کائینی لَج والئیں دی لَج دی

بھیݨئیں نال بھرئیں پَرناووں رَج ثواب کماووں
سُنت کاظم داہر سئیں دی آڈِتیئے دے وَج دی

•••

بس کر ساثول

بَس کر ساثول مار نہ سکھݨے پاݨی وچ مندھاݨی
پاݨی ہرگز کھیر نھئیں تھیندا کھیر نھئیں تھیندا پاݨی

''حمد'' دا لوظ مخصوص ہے ''ذاتِ بے ہمتا'' دے کیتے
اے ساکوں قرآن[1] ڈسایا ہَٹ نہ ہرگز جاݨی

کہیں شئے دی تعریف کوں ''حمد'' دا ناں ڈیوݨ نھئیں جائز
تھی نہ وݨجے گال کتھئیں بھاݨی الٹ بھاݨی

کِتھ ''موہَن جودَڑو'' رِہیا کِتھ رَہ گیا ''ہڑَّپہ''
کئی ہزار وَرھیں دے پندھ دی کِتھ تَنڑینسیں تاݨی

نہ اَسّاں سَنتھال' دراوڑ کول نہ بھیل' سَمیری
آ ڈِتیئے[2] دی کے تیئں سُݨسوں نِت نِت رام کہاݨی

''سجھ[3] مندر'' دی ''رام تے لیلا'' کیا سُݨسو سُݨویسو
رام کرِشن[4] تے داہر[5] دی تھی گئی ہُݨ گالھ پراݨی

سندھو[6] جائی نسل سرائیکی ماراں جھل جھل پلّی
پیڑھییں توں اے گنڈئیں تے آئی ٹُردی پیروں راݨی

آریا کون؟ کتھوں دے وَسدے؟ کیا تہذیب اُنھاں دی؟
چُھوں[7] وَنڈئیں وچ ونڈ ڈِتونیں ساڈی جد نماݨی

آڈِتیہ نھئیں رب اَساڈا کیا 'گیتا' کیا ویداں
کیا ہکلیسن جھاراں جنھیں ہتھ نھئیں کُئی کھنبھاݨی

اَساں ''ہندو مت'' دے ازلوں واسی گاہسی نہسے
ساڈی تاں تہذیب سرائیکی لکّھاں سال پراݨی

''مولھستان[8] کہیں ''رام کرشن دی ملکیت تاں کائیناہ
''سورج مندر'' وَت کیوں ساڈی بݨے سُنجاپ ڈِڈاݨی

اَساں ہر دم ''اُترادھی''[9] تہذیبیں وات رِہوسے
''سندھو دیش''[10] دی سِچھ ہمیشاں غاصب قومیں ماݨی

ہر کہیں ساکوں سانگھیں پوتے سینے تیریں چیریئے
''مدنی پاکؐ'' دے ہانھیں گنولی ساڈی درد کہانڑی

اندھے دُھڈ خُدانویں کوٹھوں مُکتی آن ڈِوائی
کیا ہَن لُنب لٹیرے؟ جنھیں نُور دی چادر تانڑی

''دینِ اِسلام'' دا ''تحفہ'' ڈِے ڳن پاک رسول دے ہانہے
لُٹ پھُر کے کیا چا ڳن عربی؟ اَکھ کیوں ڈِہدیں کانڑی؟

کول، دراوڑ، بھیل، سمیری آریا تَنھ لُٹیرے؟
جنھیں لُٹی، اصل سرائیکیں دی تہذیب ابانڑی

کے تیئں دینِ اِسلام دے مَنَّڻ والئیں کوں ہہہ پٹسیں؟
کے تیئں ذات چھمنے ہہہ بھر کیسیں، حسد کھلبھانڑی

''داہر'' بھیڻ پرنیجڻ آلا گارے وچ پُڈ مویا
جیندے راج دا اِج وی رکھدیں اُلکا سنجھ صَبانڑی

پڑھیں آکھی گالھ دا کاظمؔ ہِک ہِک اَکھر سچّا
''جھڑے اُگھ دی ہَیَ پُلاٹی'' وِچ اُونہہ اَگھ وِکانی

دین اسلام دی لاج رکھیسی ''کالی کملی والا''
ہر دم جاتراں کھیڈ دے رہسن رام کرشن دے ہانی

دھرتی[۱۲] پاک ہے پاکاں کیتے اِتھ کیا کم پلیتاں؟
وُنجیں نال پکیندے رہسن چنگھ چنگھ کے وٹوانی[۱۳]

چَنڈر اُتوں گئی پکھی لہسی خط سجناں گھن آسی
تھوں تاں پیٹھوں مَنْ دریا تے شیت الاوے پانی

ہَس کر سانول ''مار نہ سکھنے پانی وچ مندھانی
پانی ہرگز کھیر نھئیں تھیندا کھیر نھئیں تھیندا پانی

لغت:

ا___ قرآن: یعنی الحمدللہ۔ساری حمد اللہ کیتے ہے۔اینہہ کیتے حمد دا لوظ صرف اللہ تعالیٰ کیتے مخصوص ہے۔

۲___ آڈِتیہ: سورج دیوتا جیندی گھٹ ودھ پنج ہزار سال ق۔م۔ وچ ہندوستنی

قوم پوجا کریندی ہئی۔ آڈِتیے کوں ہندو آپٹا رب منیندن ایندے ڈاہ پُتر تے ڈو وڈالیس ہِن۔ اے مسلمانیں دا رب نھئیں تھی سگدا کیوں جو مسلمانیں دے رب دی نہ تاں کئی ذال ءِ نہ اوکہیں دا پُتر ہے نہ اُوندا کئی پُتر ہے۔

۳__ سجھ مندر: شری کرشن مہاراج دے پُتر ''سامبا'' دا شہر ملتان وچ بنایا گیا سورج دیوتا دا مندر جیئں وچ سورج دیوتا دا بُت مکمل طور تے سونے دا بنایا گیا ہا۔ ہندوستان دی سرزمین تے اے پہلا سورج دیوتا دا مندر گِنیا ویندے۔ سورج دیوتا دے ایہہ سونے دے بُت کوں محمد بن قاسم بھن تروڑ کرئیں عراق ڈوں چا گیا ہا۔

۴__ رام کرشن: سورج دیوتا یعنی آڈِتیے دے پُتریں وچوں ہک پُتر۔ اینکوں وی ہندو آپٹا رب سڈیندن۔

۵__ داہر: راجے چچ دا پُتر جہڑا جو وادئ سندھ دا بے تاج بادشاہ ہا۔ آپٹے تاج تے تخت کوں بچاوݨ سانگے داہر اپٹی سگی بھیݨ نال شادی کر گھِدی ہئی۔ اے اوہو راجہ ہے جیکوں محمد بن قاسم شکست ڈِتی ہئی۔ دوران جنگ ہاتھی کنوں ڈھاتے دریائے سندھ دی دلدلی زمین ءِ چ رُنبج کے مر گیا۔

۶__ سندھو: وادئ سندھ۔

۷__ پنجوں ونڈئیں وچ: آریا نسل انسان کوں (ہندوستان وچ) چار طبقئیں وچ ونڈ ڈِتا جہڑے جوا ے ہِن: ۱۔ برہمن، ۲۔ ویش، ۳۔ کھشتری، ۴۔ شُودر۔ برہمن اعلیٰ نسل دے ہندو گِنیے ویندے ہِن۔ ویش فوجی خدمات کیتے، کھشتری کاشتکاری کیتے تے شودر برہمن طبقے دی خدمات انجام ڈیوݨ کیتے مختص ہِن۔

۸__ مولھستان: ملتان شہر دا ابتدائی ناں۔

۹__ اتر ادھی: غیر ملکی۔

۱۰__ سندھو دیش: وادئ سندھ

۱۱__ دھرتی پاک: سرزمین پاکستان۔

۱۲__ وٹوانڑی: دیہاتی لوگ جنگل وچ رفع حاجت کر کے مٹی دے ڈھل نال استنجا

کریندن۔ رفع حاجت کرݨ کوں ڈُوانٹی آکھیا ویندے تے وٹے نال استنجے کوں ݙٹ پکاوݨ آکھیا ویندے۔ آے دیہاتی اصطلا حاں ہِن۔

◆◆◆

منظوم بُجھارتاں

سردار غلام قادر خان دی منظوم اُردو بُجھارتیں دی کتاب ''پھلواڑی''
کنوں ماخوذ۔ مترجم: امان اللہ کاظم

(1)

او دھی ئی ہِک پیّمبر دی، بھرا جیندا ہا پیّمبر
پیّمبر پُتر ہا جیندا، پیّمبر جیندا شوہر ہا
وڈّی خوش بخت بی بی ہئی، جو رشتے ہَس ملیئے اِنجھیں
جو کہیں عورت دا دنیا تے، نہ گئی اِنجھاں مقدّر ہا

(2)

حکیم خاص رکھدا ہے، دوا دی ہِک پُڑی اِنجھی
ملے جے کراو جیندے کوں، تاں او تھڈّے تے مر پووے
تعجب ہے اِتھو نسخہ، ملے جے کر کہیں مُردے کوں
تاں قدرت ہے رب دی، او ہمیشاں کیتے جی پووے

(3)

او مردہ ہا، مگر جیڑاں وی کوئی جنگ تھیندی ہئی
او دشمن کوں ہرانوݨ لؤ بلا دی جان رکھدا ہا
ملیا مردِ مجاہد کوں، ہا ہک ہتھیار بس ایجھاں
چلا سگدا ہا خود جیکوں، تے خود ای روک سگدا ہا

(4)

ڈو طرفہ دشمنیں پھس گیا ہا ہک نِگوسانواں
نہ جیلا ہس گئی بچݨ دا، تھیاں مسدود ہس رَہواں
پُکاریوس اَپݨے مالک کوں، بچا مولا ! بچا مولا !
تاں بَسوا تے تھئے دشمن، ہا کون او ڈِس نِگوسانواں

(5)

او میڈے نال ہئی، تاں میں، نہ گئی اوندی قدر کیتی
او کیجھی دلربا، سوہݨی سَوڈھی، ناز والی ہئی
خبر وی پئی نہ میکوں، او کیڑاں آئی، کیڑاں وَل گئی
ولانوݨ اُوندا سوکھا نھئیں، وجݨ والی اُبالھی ہئی

(6)

خصوصی فرض تے رہندا ہے او، ہردم، کمر بستہ
کھڑا رہندے او منتظر، آقا دے ہک اشارے دا
اشارہ ہس جیڑاں مِلدا، او جھپدے موت دو بھجدے
نوھس مِلدا کوئی موقع، کیڑاہیں وی وسارے دا

(7)

جے جیندی ہے تاں بے قیمت' جے مَر پووے تاں قیمت ہِس
توں کوشش کر' مگر اوکوں' رجا ہرگز نوسیں سگدا
ملے جے کر نہ کھانون کوں' تاں وت اصلوں او بچدا نھئیں
ملے جیجھیں غذا اوکوں' او کھاندئیں کھاندئیں رَجدی نھئیں

(8)

جا ہِسی پھوں پَ خطر' رہندی جتھاں او بے خطر
نہ جیلا ہَس گئی بچپن دا' تھیاں مسدود ہَس رَہواں
زندگی محفوظ رکھی ہِس مگر' پروردگار !
دشمنیں دا کارگر' تھیندا نوھیں کئی وار ہے

(9)

وفاداریں دے نال ہر دم' ہے اندازِ جفا ایندا
ہمیشاں پلدی رہندی ءِ اے ڈوجھئیں دی کمائی تے
محبت نال اینکوں جہڑا' ہر ویلھے پلیندا ہے
اوکوں ڈیندی ہے تحفہ موت دا تے بے وفائی دا

(10)

ملیا مال مفت انھیں کوں' پر ہک ڈینٹ ہسپلاسٹ
بٹا ڈیون اوکوں منصف' کیتُس مجبور انھیں کوں
ایجھاں انصاف کیتُس جو تھیا مشہور دُنیا تے
نِگل کے مال سارا کر گئی رنجور انھیں کوں

(11)

رَچائیاں ویندیاں جو پَین شادیاں، تڑی تماشے وی زور تے ہِن
تے ٻال مانواں جھٹیدیاں پیاں ہِن، تے لولیاں ڈِے سَمیندیاں پیاں ہِن
مگر ہے حیرت دی ڳالھ کانڈھی، نہ کھاندے پیٖئے ہِن نہ پیندے پیٖئے ہِن
اے کینہاں شادیاں تے کینجھیں کانڈھی، اے کون جھمراں رَسیندیاں پیاں ہِن

(12)

ڳیا ہا ٻھوں وڈی سِک وِچ او دیدِ یار دی خاطر
گھِدا بوسہ رخِ پرنُور دا سِک سیک دے ماریئے
تھیّا قربان آخر یار دیں قاتل اداویں تے
محبت دے نشے وِچ خود کوں یار دے قدمیں اُتے واریئے

(13)

ڈِٹھم ہِک درخت اِنجھا، پتر ہَن سب جَیندے ریشم دے
جَیندا مُنڈھ کاٹھ دا ہا، جیندیاں شاخاں ہَن پوہے دیاں
اَدھا جیوݨ شگفتہ ہَس، تے اَدھ جیوݨ ڈُکھیں بھَتاں
ٻھارت پُچھ گھنو جیکر، کھویاں تھال کھوہے دا

(14)

مٹی، پاݨی رَکن بݨایا ڳیئے جو قلعہ خُوشنما
اُوندے وِچ کیا خوب سوچیں دے رکھئے ڳیئے پیچ و خم
او منوّر آرزوئیں دے چراغیں نال ہے
پر اوکوں رَہندے ہمیشاں ڈھے وݨجݨ دا ڳھبرا غم

(15)

سچّے، کھپّے، ڈوہڑا، جھڑے جو ہِن بھوں معتبر
سچّا ہے پر بھوں پسندیدہ شاہِ عالم اگوں
اے وی سچ ءِ کھپّے دا تھیندے بھوں ای احترام
وقت دا حاکم سمجھدے معتبر اینکوں بھوں

(16)

بیج تے پاݨی ملا کے، رادھا ویندا ہے اناج
راکھی پوکھی دی زمین تے، چوٹیاں تُرے اُبھریاں کھڑئین
اے تعجب ہے جو فصلاں ربیع کیتے بانجھ وی
دیر تھئیں لگدی اگوں پچھوں سبھے پکدیاں کھڑئین

(17)

پکھڑوں ہک ایجھاں ہے جھڑا رہندے دل دے وچ ہمیش
مُلکیں ملکیں دی کریندے سیر، پر تھکدا نہیں
ہے مغز جیندی غذا، تے بلدے دل دے خون تے
پالی رکھدے ہِن سبھے، پر خوش کوئی لگدا نہیں

(18)

لوک ایجھیں ڈھیر ہِن، جھڑے وجیندن ایجھاں ساز
جیکوں سݨ کے ہِن سبھے بیزار، خوش لگدے نہیں
جو وی سُݨدے راگ، دِل اُوندا ہے وَیندا ہس مُسیج
گاوݨ آلے راگ اپݨا آپ سُݨ سگدے نہیں

(19)

فوجی ہِک مشہور لشکر دے صفاں · جوڑی کھڑِن
جے ڈِکھیجے غور نال انھیں کوں ڈِسدِن اے جوان
چار اُنجھیں ہِن، پُشاکاں لگیاں جنھیں کوں سفید
چار کالے ویس پا کے، سوہنْے لگدِن اے جوان

(20)

عقل وچ لقمان لگدے، زور وچ رستم زمان
ہے تاں حاکم چھوٹا جیڑا، سلطنت پر ہِس وڈی
ناں ڈِسو ایندا تاں جاتاں، وَسدا جو چودھار ہے
کون ہے ایجھاں عقیل، ایجھاں شکیل، ایجھاں جری

(21)

ہِک سیاتا، جو بنیا، دشمن ہا اپنی ذات دا
موتی ہِک ہَس تھی گیا گم، اپنے سوہنْے یار دا
عشق اُوندے کیتا نہ ہرگز گوارا اے ستم
موتی ہِک ہِک ٹُرنڈ بُھکائیس اپنے اَنمُل ہار دا

(22)

سادھ نال اُلجھے ہمیشاں، چور ہے بدکار ہے
کراں بَدھ کے لئی کھڑے تکرار، تھکدا نھئیں شریر
کون آہدے او زمانے وچ کہیں دا یار ہے
کیوں جو او ہر باوفا رکن، رَج کریندا ہے کریر

(23)

جَمݨ کولھوں وَڈےپَݨ تئیں زمانہ ساز رہیا ہے
مِلیُس منزل صفا والی' تاں گھٹیا پَن وَنجا چھوڑیُس
رِہیا جو اصلی ناں توڑے' ہمیشاں نال نال اُوندے
ہمیشاں کیتے نال ایندے' پیا ہک ناں رَلا چھوڑیُس

(24)

مسلماناں دے وچ ہک اَنجھی سوہݨی رسم جاری ہے
دُعا ڈِیندن بھرانویں کوں' بھرا وی وَل دعا گھِندِن
ایھو کُجھ کر خُدائی رحمت دے او حقدار بَݨ ویندِن
او جو کُجھ کہیں کُوں ڈِیندن' بس اوہو کجھ ای وَلا گھِندِن

(25)

جیڑاں او نال ہا میڈے' میں اوندی نہ قدر کیتی
او رخصت تھی گیا میں کِن' پتہ وی نھیں لگا میکوں
جیکر چھواں او وَل آوے' اے ہرگز تھی نہیں سگدا
کروڑاں خرچ ڈِیواں' وَل وی مِلسی نہ وَلا میکوں

(26)

میڈے کولھوں آ نکیا ہا' ہک سَجیلا اہلِ شوق
بے وفا ہا' بے وفائی کر کے آخر' ٹُر گیا
کیا خبر ہئی آیا ہا بس جھٹ دا جھٹ او میڈے کولھ
زندگی دی چَس چَوا کے' وَت ڈُراشا کر گیا

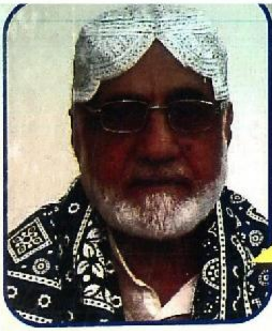
(27)

گہہ گہاوݨ واسطے جُتّے ہوئے ہن ڈاند ڈُو
ہکّی تھوڑی دے چُدھاروں پھِر دے پئے ہن ساند ھوڑ اند
جہڑا لاغر ہے اُوندی رفتار کافی تیز ہے
ہَولے ہَولے ٹُردا پئے پر ڈوجھا موٹا تازہ ڈاند

جوابات

1- حضرت آدم علیہ السلام دی دھی حضرت شیث علیہ السلام دی بھیݨ تے ذال حضرت انوش دی ماء۔ 2-سُورِاسرافیل۔3-عصائے حضرت آدم علیہ السلام۔4-پرندہ جہڑا جوشکاری تے باز دی زد وچ ہا۔5-جوانی۔6-فرشتہ اسرائیل علیہ السلام۔7-بھاء۔8-ڈندئیں دے وچکارر ہندڑ زبان۔9-لُوت بوٹی یعنی اَمر بیل۔10-ڈو بلئیں دے وچکار بھولوں دی ونڈ دی کہانی۔11-گڈئیں دی شادی۔12-شمع تے پروانہ۔13-چھتری۔14-اِنسان۔15-کھبے ہتھ دا انگوٹھا اقرار نامیں تے معتبر سمجھیا ویندے۔16-لوہے آلی ترے ٹنگھی چُلھ تے تَوا رکھ کرئیں روٹی پکاوݨ۔17-فِکر۔18-خراٹے مارݨ آلے۔19-چار پہرے ڈینہہ دے چار پہر رات دے۔20-قلم۔ 21-حضرت اویس قرنی رضی اللہ عنہ۔22-انسان دانفسِ امّا رہ۔23-حج کرنے کے بعد ناں دے ''حاجی'' لوظ دا ودھارا کرݨ۔24-السلام علیکم تے وعلیکم السلام آکھݨ۔25-جوانی۔26-جوانی۔27-گھڑی تے اُوندیاں سُوئیاں۔

•••

امان اللہ کاظم دا سرمایہ سخن

شعروادب:

پپلیں ہنجھ نہ ماوے (سرائیکی مجموعہ کلام)

قندیل دل (اردو مجموعہ کلام)

کن مُر (سرائیکی اکھان، اردو شرح ناول)

رستہ رستہ او جھڑ (سرائیکی مجموعہ کلام)

آؤ شاعری سیکھیں (علم العروض)

جامع سرائیکی گرائمر پہلی جلد علم الصرف

جامع سرائیکی گرائمر ڈوجھی جلد علم النحو تفصیلی

جامع سرائیکی گرائمر تریجھی جلد علم النحو ترکیبی

شرحِ دواوین:

ماءالحیات (شرح دیوان خواجہ میر درد)

خونناب خم (شرح دیوان مومن خان مومن)

تلخابہ شیریں (شرح دیوان ساغر صدیقی)

شرح بال جبریل (کلام اقبالؒ)

شرح ضرب کلیم (کلام اقبالؒ)

شرح ارمغانِ حجاز "اردو حصہ" (کلام اقبالؒ)

شرح بانگ درا (کلام اقبالؒ)

تاریخی ناول:

پیکر جلال و جمال (ٹیپو سلطان شہید)

فاتح اندلس (طارق بن زیاد)

آفتابِ حریت (سلطان صلاح الدین ایوبی)

کم سن فاتح (محمد بن قاسم)

ابوسلیمان سیف اللہ (حضرت خالد بن ولید)

منگولیا کا دجال (چنگیز خان)

خونخوار بھیڑیا (ہلاکو خان)

زیوس کا بیٹا (سکندر اعظم)

زیرِ تکمیل کتب:

بت شکن

سلطان محمود غزنویؒ

سلطان درویش

سلطان نور الدین زنگی

تاریخی مسخرہ

سلطان ظاہر الدین بیبرس

سلطان الہند